1933

დროშა

№ 10-11

„საბჭოთა ჩერვონეცი მტკიცდება იმ დროს, როცა კატასტროფიულად ეცემა ყველა კაპიტალისტური ვალიუტების კურსი. და ეს ხდება იმიტომ, რომ ჩვენი ვალიუტა, რაც წარმოადგენს მოწესრიგებული სოციალისტური მეურნეობის ნაწილს, ემყარება ოქროსთან ერთად საქონლის უდიდეს მასას, რომელიც იმყოფება სახელმწიფოს ხელში და რომელთა ბრუნვაც სწარმოებს გეგმიანი, მტკიცე ფასების მიხედვით. ბოლოს, ეს ხდება იმიტომ, რომ ჩვენს საბჭოთა ვალიუტას ერთსულოვნად აძლევენ ხმას მშრომელთა ფართო მასები. ამას ნათლად ადასტურებს საბჭოთა სისტემის წარმატებანი“.

პრავდა

ბეზენჩუკელ კოლმეურნეთა დელეგაცია ტფილისში

24 მაისს თბილისში ჩამოვიდა ბეზენჩუკელ კოლმეურნეთა დელეგაცია ამხ. პროსკურინის, არისტოვას და ილენდეროვის შემადგენლობით. დელეგაციის მიზანია გაეცნოს საქართველოს კოლმეურნეებს ბეზენჩუკელთა მუშაობის მეთოდები და ფორმები, რომელთა საშუალებითაც მათ გადამწყვეტ წარმატებებს მიაღწიეს საკოლმეურნეო შრომის ფრონტზე და თავის მხრივ გაეცნონ ჩვენი კოლმეურნეობების მუშაობას. თბილისის ზოგიერთ დაწესებულებებსა და საწარმოებში სტუმრობის შემდეგ დელეგაცია 26 მაისს გაემგზავრა ოზურგეთისა და სტალინისის რაიონებში.

ბეზენჩუკელთა დელეგაცია „კომუნისტი"-ს რედაქციაში:—1) ამხ. არისტოვა, 2) ამხ. ილენდეროვი, 3) ამხ. პროსკურინი, 4) „კომუნისტი"-ს რედაქტორი ამხ. ნ. კიკნაძე, 5) „ზარია ვოსტოკა"-ს რედაქტორი ვ. ზრიბორიანი, 6) „კომუნისტი"-ს რედაქტორის მოადგილე ამხ. დ. გვაზავა.

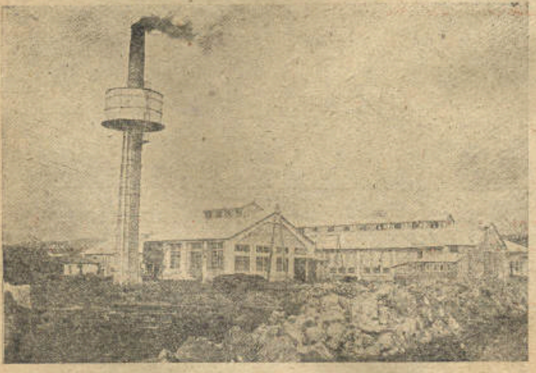

აბრეშუმის საქსოვი ფაბრიკა ქუთაისში

კავშირგამბულობის სახლი თბილისში

თბილისში მთავრდება კავშირგამბულობის სახლის მშენებლობა. ამ სახლში მოთავსებული იქნება კავშირგამბულობის სამმართველო, ახალი ავტომატური ტელეფონის სადგური, რადიო-თეატრი, საფოსტო განყოფილება და სხვ.

სურათზე —შენობის ფასადი.

თბილისის კეთილმოწყობა

ქალაქის მწვანე ფართობის გადიდების ათდღიურის შემდეგ ფართო მუშაობა გაიშალა ქუჩების და ფილაქნების შესაკეთებლად.

სურათზე — გადასასვლელებზე ასფალტის დაგება რუსთაველის პროსპექტზე.

ახალი მძლავრი თბომავალი

ლენინგრადში მიიღეს გერმანიაში საბჭ. კავშ. დაკვეთით დამზადებული მძლავრი (1500 ცხ. ძალ.), თბომავალი.

№ 10-11 1933 წ. 6 ივნისი

ორკვირეული მასიური სამხატვრო პოლიტიკური ჟურნალი გაზ. „კომუნისტი"-ს გამოცემა

ნიანგი

რედაქცია: წულუკიძის ქ. № 2
რედაქტორის და რედაქციის მდივნის ნახვა შეიძლება 12-დან 3 საათამდე

3.000.000.000 მანეთი მეორე ხუთწლედის ფონდში

„საბჭოთა ვალიუტის სიმტკიცე უზრუნველყოფილია, პირველყოვლისა, სახელმწიფოს ხელში არსებული საქონლის მასის დიდძალი რაოდენობით, რომელიც მტკიცე ფასებით შედის საქონლის ბრუნვაში. რომელ ეკონომისტს შეუძლია უარყოს, რომ ასეთი უზრუნველყოფა, რომელსაც ადგილი აქვს მხოლოდ საბჭ. კავშირში, წარმოადგენს ვალიუტის სიმტკიცის უფრო რეალურ უზრუნველყოფას, ვიდრე ოქროს რომელიმე მარაგი. გაიგებენ თუ არა როდისმე კაპიტალისტური ქვეყნების ეკონომისტები, რომ ისინი საბოლოოდ დაიბნენ ოქროს მარაგის, როგორც ვალიუტის სიმტკიცის ერთად-ერთი უზრუნველყოფის თეორიით"

ი. სტალინი!

F646

დიდი გამომგონებელი

ა. ყ უ რ უ ა

მხოლოდ პროლეტარიატის დიქტატურამ გახადა შესაძლებელი შრომისადმი შეგნებული და სასიყვარულო დამოკიდებულება. მუშის საწარმოო შემოქმედებას მიეცა გაშლა-განვითარების ფართო სარბიელი. სოციალისტურმა შრომამ ბევრი ახალი ტალანტი გამოიყვანა სამოქმედო ასპარეზზე, ბევრი მიჩქმალული ნიჭი გამოამჟღავნა.

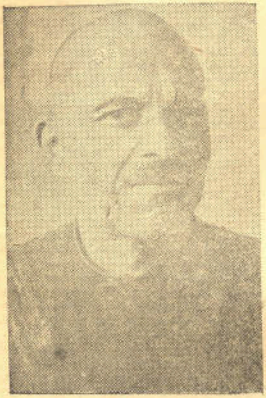

ამხ. ევტიხი ხუნდაძე

სოციალისტური საწარმოები ათასობით ითვლიან მუშა-გამომგონებლებს, რაციონალიზატორებს, საქმიან წინადადებათა ავტორებს და შრომის სხვა ენთუზიასტებს.

ისინი ყველგან არიან: ქარხნებში, ფაბრიკებში, რკინის გზებზე, კოლმეურნეობებსა და სხვ.

ერთ-ერთი მათგანი, მრავალი მნიშვნელოვანი გამოგონების ავტორი, ამჟამად თბილისის აბრეშუმის საქსოვ ფაბრიკაში მუშაობს.

ეს არის ამხ. **ევტიხი ხუნდაძე.**

მეფის რეჟიმის დროს მან დაიწყო მუშაობა ბაქოს ნავთის სარეწაოებზე. მაშინ ევტიხი 14—15 წლის ბავში იყო. პირველ ხანებში მოშაობდა შავ მუშად, მერე ზეინკლად, მექანიკოსად და სხვ.

16—17 წლის ევტიხი რამოდენიმე საქმიანი წინადადების ავტორია. შემდეგ ამას მოსდევს პირველი სერიოზული გამოგონებები: ცეცხლის მოსაკიდებელი აპარატი, ნავთის ამოღების საკონტროლო მანქანა, პაპიროსის ავტომატური სატენი და სხვ.

ახალგაზრდა მუშა დიდ უნარს ამჟღავნებდა, მაგრამ... მუშებისათვის გზა დახშული იყო. ამხ. ხუნდაძე იძულებული გახდა თავისი პირველი გამოგონებები „მიეყიდა“ ფულიანი ვაჭბატონებისათვის. მრეწველებმა სკრიპინსკიმ, კიმულოვმა და ვაინშტეინმა ხელში ჩაიგდეს ეს გამოგონებები და თავისად გაასაღეს.

ნამდვილი გამომგონებელი მიიჩქმალა, მისი სახელი არავინ იცოდა.

საბჭოთა ხელისუფლების პირობებში ხუნდაძეს და მრავალ ათას სხვა გამომგონებელს მიეცა თავისი შემოქმედებითი ნიჭის გაშლის შესაძლებლობა.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ამხ. ხუნდაძე აქ მუშაობდა, სხვადასხვა უწყებების ხაზით.

ყველგან, სადაც მას მუშაობა უხდებოდა, შეჰქონდა მნიშვნელოვანი ტექნიკური გაუმჯობესებანი, იგონებდა ახალ მანქანებს, ყველგან აჩნევდა თავის ხელს.

ცეკავშირის ხაზით მუშაობის დროს მან გამოიგონა მთელი რიგი ახალი მანქანები. მათ შორის, აღსანიშნავია ძაფსართავი მანქანა, რომელსაც დღეს ფართოდ იყენებენ საბჭოთა კავშირის ყველა საფეიქრო ფაბრიკებში.

თბილისის აბრეშუმის საქსოვ ფაბრიკაში ამხ. ხუნდაძემ 1929 წლიდან დაიწყო მუშაობა. 1930 წელს მან გამოიგონა დგიმების **მოსაჭრელი მანქანა, რომელიც მანამდე საზღვარგარეთიდან შემოგვქონდა,** აღნიშნული გამოგონება წლიურად (მარტო ერთ—თბილისის აბრეშუმის საქსოვ ფაბრიკაში) 43 ათასი მანეთის ეკონომიას იძლევა.

მანვე შეიტანა ტექნიკური გაუმჯობესება **ხახვეც ჯარაში.** ეს გაუმჯობესება იძლევა წლიურად 5 ათასი მან. ეკონომიას.

ამხ. ხუნდაძე 40-ზე მეტი გამოგონებისა და ტექნიკური გაუმჯობესების ავტორია, ბევრი მათგანი მას „წვრილმანად“ მიაჩნია.

გაინტერესებთ, რა არის ეს „წვრილმანი?“

აი, ერთი მაგალითი: **ამხ. ხუნდაძემ ხისა და მუყაოს შპული შეცვალა თუნუქის შპულით.** პირველი ჯდებოდა 25 კაპ., თუნუქის კი ჯდება მხოლოდ 5 კაპ. ძაფის გაწყვეტა თუნუქების შპულის გამოყენების დროს მინიმუმამდე დადის; ამასთანავე თუნუქის შპული გაცილებით მეტ ხანს სძლებს, ვინემ ხის, ან მუყაოსი. ეკონომია ჯერჯერობით გამოანგარიშებული არაა, წინასწარი ვარაუდით კი ის **10 ათას მანეთს გადააჭარბებს.**

ესაა ამხ. ხუნდაძისათვის „წვრილმანი“!

ახლა ამხ. ევტიხი რამოდენიმე გამოგონებაზე მუშაობს. სერიოზული ყურადღების ღირსია ქსოვილის ავტომატურად გადამუსკვნელი მანქანა, რომელსაც ამზადებს აბრეშუმის მრეწველობის საკავშირო ტრესტის დავალებით. ამ გამოგონების განხორციელებით მიღებული ეკონომია ასეულ ათასებს მიაღწევს. ეს მანქანა გამოყენებული იქნება საბჭოთა კავშირის ყველა საფეიქრო ფაბრიკებში. ამხ. ხუნდაძე მალე დაამთავრებს მუშაობას სატრიკოტაჟო ხეშების დამამზადებელ მანქანებზე. ამის შემდეგ გავთავისუფლდებით ამ დარგში უცხოეთზე დამოკიდებულებისაგან.

ასეთია ამხ. ე. ხუნდაძის გამოგონებათა მოკლე მიმოხილვა.

ბევრი ამ გამოგონებათაგანი უკვე განხორციელებულია. აბრეშუმის მრეწველობის საკავშირო ტრესტმა მოიწონა დგიმების მოსაჭრელი მანქანა და წინადადება მისცა მისდამი დაქვემდებარებულ საწარმოებს — ფართოდ გამოიყენონ ეს მანქანა. თბილისის აბრეშუმის საქსოვ ფაბრიკაში ის გამოყენებულია რამოდენიმე დაზგაზე. მასიურად გავრცელებას ხელს უშლის საჭირო მასალის უქონლობა ამჟამად მიღებულია ენერგიული ზომები ამ დაბრკოლების გადასალახავად.

საქართველოს აბრეშუმის ინსტიტუტმა მიიღო ამხ. ხუნდაძის კონსტრუქციის გაზის აპარატი (ლაბორატორიისათვის).

აბრეშუმის ფაბრიკაში გამოყენებულია მისი **მექანიკური აღმრიცხველი.**

არის გამონაკლისიც. ზოგიერთი გამოგონების რეალიზაციას ესა თუ ის სამეურნეო მუშაკი ხელოვნურად აჭიანურებს.

მაგ. ე. ხუნდაძეს აქვს გამოგონება, რომლის მიხედვით მაქოს მტყორცნელის მაგიერ გამოყენებული იქნება ჰაერის ძალა. გამოგონება უკვე მზადაა, მხოლოდ ექსპერიმენტის ჩასატარებლად საჭიროა ბინა — ერთი ოთახი, აბრეშუმის ფაბრიკის ადმინისტრაციის დაუდევრობით ეს საკითხი ვერ მოგვარდა, რის გამო გამოგონების რეალიზაცია ფერხდება.

მეორე მაგალითი: თუნუქის შპულების [illegible]ებლად საჭიროა თითო თუნუქი, რომელიც [illegible] სამ [illegible] ბლომად [illegible]. [illegible], გორის საკონსერვო ფაბრიკაში. ფაბრიკის ადმინისტრაციის [illegible] არ სურს შეიძინოს ეს მასალა და ამით უზრუნველყოს ამხ. ხუნდაძის გამოგონების განხორციელება.

დროა გადამწყვეტი ბრძოლა გამოუცხადოს ამგვარ უყურადღებობას საგამომგონებლო საქმისადმი.

მუშათა გამომგონებლობა სოციალისტური მშენებლობის „ოქროს ფონდია“. ხუნდაძეები ენერგიულად იბრძვიან საბჭოთა კავშირის ეკონომიური დამოუკიდებლობისათვის, შრომის მაღალი ნაყოფიერებისათვის, სოციალისტური მანეთების ეკონომიისათვის.

ისინი საჭიროებენ ყოველმხრივ დახმარებას და ხელის შეწყობას.

ამხ. **ევტიხი ხუნდაძე** საბჭოთა გამომგონებელთა შორის მნიშვნელოვანი ფიგურაა, მაგრამ ამხ. ხუნდაძე არის არა მარტო დიდი გამომგონებელი, არამედ თვალსაჩინო საზოგადოებრივი მუშაკიც.

ამხ. ხუნდაძე არის საქართველოს პროფსაბჭოსთან არსებული გამომგონებელთა საზოგადოების თავმჯდომარე, გამომგონებელთა საკავშირო საზოგადოების პლენუმის წევრი, ამიერ-კავკასიის გამომგონებელთა საზოგადოების პრეზიდიუმის წევრი და სხვ. წარმოებაში ამხ. ხუნდაძე არის სოციალისტური დამკვრელი და მისაბაძი საზოგადოებრივი მუშაკი.

გავაძლიეროთ სოციალისტური მშენებლობის ოქროს ფონდი!

მეტი ყურადღება და დახმარება მუშათა გამომგონებლობას!

ბარკალაიტი

შ. ბუაჩიძე

ეპოპეია

ნიკოლო მიწიშვილი

1

თქვენ, ალბათ გახსოვთ სკანდინაველი მწერალი, რომელიც თავის წიგნს იწყებს შემდეგი სიტყვებით: „ყოველივე ეს მოხდა მაშინ, როცა ქრისტიანიის ქუჩებზე ვხეტიალობდი და ვშიმშილობდი"*).

შეიძლებოდა მეც ამ სიტყვებით დამეწყო ეს პოემა, რომ აქ მარტო შიმშილზე იყოს ლაპარაკი, მაგრამ განა მე მარტო ვშიმშილობდი იმ დროს, როცა პარიზში დავეხეტებოდი უმუშევარი და უსახლკარო? შიმშილზე უფრო მწარე იყო ის ყოფნა და როცა ვიგონებ ამ წუთებს მღელვარებისაგან ველარ ვიმორჩილებ ვერც გულს, ვერც კალამს.

ეს ყო ათიოდე წლის წინეთ, ესე იგი, როცა ორმოც წლით უფრო ახალგაზრდა ვიყავი. და ღირს კი ყველაფრის გახსენება, რაც ახალგაზრდა გულს ბადესავით ეხვეოდა, ახურებდა ისედაც აქაფებულ სისხლს და იტაცებდა გონებას მუდამ თვალღია, მაგრამ ნისლიან ოცნებისაკენ?

დიახ, მე „მშიოდა" ყოველთვის. და ეხლა, როცა ჩემი ახალგაზრდობა უკან დარჩა, ვგრძნობ — ასევე მშიერი გადავიარ სიბერის ღლეებსაც და ამ ცხოვრებაში ველარ ვიგემებ იმ „სამოთხის ღვთაებისა", რომლითაც ადამიანი მხოლოდ ბავშობაში, მხოლოდ ოცნებაშია მაძღარი, თურმე.

ეს შიმშილი პირველად ვიგრძენ, როცა სკოლაში ერთმა უფროსმა ამხანაგმა რამოდენიმე დაფლეთილი წიგნი მათხოვა. იქ წავიკითხე მე, თუ როგორ დაიღუპა თავდადებული მოძღვარი თევდორე, თუ რა ჩაიდინა ცოტნე დადიანმა, როცა ის წავიდა ურდოს, იპოვა თავის შეპყრობილი ამხანაგები, წაისვა ტანზე თაფლი და ჩაჯდა მათ შორის სპარსული ცხელი მზის ქვეშ.

მე ვტიროდი, როცა [illegible] წყნარ ლურჯ ტოტლებენის წინაშე დამხობილს, [illegible] ახლოდა და ვოცნებობდი ამ ზღაპრულ სიმდიდრესა და ბედნიერებაზე, რომელიც, თურმე, ღვთისმშობელს დაჰქონდა კალთით, როგორც ამბობენ, ასეთივე სიუხვით დაუფანტავს შემდეგ ჩვენს ქვეყანაზე.

მე მუდამ თავჩაღუნული ვიყავი, სავსე ფიქრით, რომ სადმე გზის პირას, ტყეში, მდინარის როგეზე ვნახავდი პატარა ნაწილს მაინც იმ გადაჩენილი სიმდიდრისა, ერთ ნატეხს მაინც იმ ბედნიერებისა, რომელიც მე მიყვარდა, მჭირდებოდა, რომელიც უხდა მქონოდა და აუცილებლად ილმომეჩინა სადმე. [illegible] იმ [illegible] — არ ვიცოდი არც გზის მაჩვენებელი მყავდა. ცინცხმა ჩემი სიოხნიერით სოფლად იმერული [illegible] ყანას და სამყურა თოხით რომებოდა ყოველთვის მოლოდინებულ გემრის.

ამხანაგები მეძრდებოდნენ მე, შეიძლება თითონ ვერიდებოდი—სულ ერთია. არავინ იყო მხატვეელი, დამჯერებელი, ამხანაგი. მეგობრობდა მხოლოდ წიგნის და წიგნში მოთხრობილი ამბავი იყო ჩემთვის ერთადერთი ნაცნობი სინამდვილე.

თუმცა პირადათ ვერასოდეს ვერ ვხვდებოდი ისეთ ხალხს, რომელთაც შესახებ წიგნებში ეწერა, მაგრამ ჩემთვის რა ღირებულობა ჰქონდა ამას, როცა მე ამ სინამდვილეთი ვცხოვრობდი და ეს მყოფნიდა მე.

მე მიყვარდა ბულვარზე გავლა, განსაკუთრებით როცა ბიბლიოთეკიდან შინ ვბრუნდებოდი. ჩემს თვალწინ გაიარდა თითქმის მთელი ქალაქი — მორთული და მოკაზმული, მხიარული და მკვირვალი. და ეს ქალაქი არ კადრულობდა ჩემკენ გადმოხედვას, ასეთ წუთებში ვეომებოდი მთელ ქალაქს მე — ცალკე მდგარი.

აი, მაგალითად, უეცრად რომ ყუნძარა ჩამოვარდეს იმ ადგილას, სადაც ის ლამაზი ქალი ზის ერ მინაწვრილა, მე იმ ქალთან, სიკვდილისაგან რომ ვიხსნა იგი და საკუთარი სხეულით გადავეფარო მას.

ველა დაფეთებული გაიქცევ-გამოიქცევა, ეს მე ვიცი, გადარჩება მხოლოდ ის ახალგაზრდა ქალი და თუ მის ახლო-მახლო იპოვიან ჩემს დაფლეთილ სხეულს — რა გაეწყობა. ამას ვიზამ ის პატარა ბიჭი, აქ რომ ზის. ბაღის მივარდნილ კუთხეში და ყურადღებას რომ არ აქცევენ მას.

ანდა ხიდზე რომ ლამაზი გოგონა მიდის, აი, გაჩერდა იგი მოაჯირთან, დააცქერდა წყალს. უეცრად თავბრუ დაესხა და მდინარეში გადავარდა.

ვინ გადაარჩენს მორევში ყველაზე ადრე? რასაკვირველია, მე. მე ამოვიყვან, მე გადავარჩენ ამ ქალსაც.

ხიდი აივსება ხალხით. „ვაშა", „ვაშა" — გაისმის მე ათასი კაცის ძახილს. იქვე განდება ქალის მშობლები. ისინი წამიყვანენ მე საკუთარ სახლებში, და შემდეგ — მოვეწონები ლამაზ ქალს, მისი მდიდარი დედ-მამა დაგვლოცავს ჩვენ. ჩვენ წავალთ სამოგზაუროთ და ბედნიერები შემოვივლით მთელ ქვეყანას.

აი, რას ვიზამ მე. დიახ. მე თქვენ განახვებთ რაცა ვარ.

ეს სურვილები, ეს ბუნდოვანი ზრახვები, ნისლში გახვეული ოცნება ახალგაზრდა ბავშვისა, რომლის ყველა გრძნობები გამძაფრებულია იმით, რომ მას ყველაფერი სურს და ამავე დროს ყველაფერი ზღვაზე აწერეს, რომ გასთელოს იგი — მტვერში გაფანტულ მწვანე ფოთოლივით.

მაგრამ ერთხელ ეს გამძაფრება და სიმწარე [illegible] ჩემში.

ივნისი იყო. მე ქალაქიდან სოფელში შინ დავდიოდი, დაღლილი. მომშივდა კიდეც. უკვე საშხრობა ყო და ვიჩქაროდი, დაღამებამდე შინ მისვლას.

უეცრად გაშლილ მინდორზე გამოჩნდა ექვსიოდე ცხენოსანი ქალ-ვაჟი. ალბათ ქალაქში მიდიოდნენ ისინი, როგორც კი ტყიდან მინდორზე გამოვიდნენ, ცხენოსნებმა ერთი შეათამაშეს ჭენებში მათრახები და ცხენები გააჭროლეს.

ჩაიჯირითა ჩემს ახლო ერთმა, მეორემ, მესამემ. მეოთხე ახალგაზრდამ, რომელსაც უკან მისდევდა აფრიალებული ცხენოსანი ქალი, გადმომიქნია მათრახი ზურგზე და გაჰქრა.

იმ ერთ წუთში თითქოს მოვკვდი მე და ხელახლა დავიბადე, გარშემო მინდორი იყო. არც ქვა, არც რაიმე იარაღი, არც რაიმე საშუალება, რომ პასუხი გავეცა ამ ხუმრო ერთხელა, არა და ძალი, ქალი ფრთიანი ანგელოზივით რომ მისდევს ამ ვერაგს და რომელიც ყველაფერს ხედავს.

და როგორც კი მათრახმა გადაუარა ზურგს, — წუთში მოვიგლიჯე მოწყვეტილი კოკარდიანი ქუდი და ვესროლე ცხენოსანს. მან ვერც კი შეამჩნია ეს, ამას შეხედა მხოლოდ ქალმა და ქალის ცხენმა გასთელა ჩემი ქუდი.

ცხენოსნებმა გადაიარეს მინდორი და მიიმალნენ.

— მე თქვენ გიჩვენებთ, მე თქვენ განახვებთ ისეთ ამბავს, — თვალებით გავსმახოდი მათ და მაღლა ვიშვერდი ჩემს დასვრილ, დახეულ ქუდს.

მე რბენით ავედი შინ, სოფელში.

ვინ იყვნენ ისინი? ვერ ვიცანი, ვიცანი მხოლოდ ქალი — ის იყო ამნაფორის ქალიშვილი მიხაკის სოთლიდან. მთელს მხარეში აქებდნენ მის სილამაზეს და მართლაც ღირსი იყო იგი სატახტო ქალაქისა.

ქალო! კიდევ შეეხვდებით ჩვენ ერთმანეთს ამ შარა გზაზე კი არა—სხვაგან. შენ ველარ გასთელავ ჩემს ქუდს, რადგან მე აღარ მოვიხდი მას ისით ვიჩინდობიდა, ეხლა რომ აგდევნებია უკან. მოვა დრო და ის თავხედი ვაჟბატონებიც იმგვარად დაეშვებიან ძირს, როგორც ჩემი ქუდი დაეშვა ეხლა და გაითელა.

თქვენ გაიგონებთ ჩემ სახელს, თქვენ იწამებთ ჩემ ბედს, მაგრამ იგი არასოდეს არ გადიხრება თქვენსკენ და ვიწრო დარჩება თქვენი გზები ჩემთვის.

ველარ გავიცანი მე ის ქალი, უკანასკნელად შევხვდი მას ქუჩაში, რევოლუციის შემდეგ. მაგრამ ნუღარ ვილაპარაკებთ ამის შესახებ. შეიძლება სხვაც იყო იგი, შეიძლება მე შევცდი და მიამგვანე მხოლოდ...

[illegible] გადიოდა წლები.

იმ ცხენოსნებმა კი გადასთელეს ჩვენებურა მინდორ-ველები, გადაიარეს და წარვიდა ხალხი მათი, მაგრამ რათ მგონია მე, თითქოს ეხლაც იმავე შარა გზაზე ვდგავარ, გათელილი ქუდით ხელში. რათ მგონია ჩემი თავი თოთხმეტი წლისა, როცა ორმოც თოთხმეტი წლისა ვარ (?) სინის თავს და აქრობს ენდელის ჩემი ანთებული თმისა?

აი, ეხლაც, მე ვზივარ ტროკადეროს ბაღში და ვთიქრობ იმ წრეზე, წიხვიდ(?) რომ გადამზადეს საქართველოში, ჩემი შეგრძნების საპასუხოდ.

თვეა მაისი. ბაღები მწვანეა და რბილი, როგორც ამბრეშუმი. აპრილიდან წაბლის ხეებში ვარდი-შვარდის ყვავილები ბაღში და ბაღის ჩრდილში ბავშვები თამაშობენ.

ზევიდან თვალწინ ტროკადეროს თეატრი თავის მოჩრდილული მკერდით. ძირს, კი სენას გაღმა, ცის ებჯინება ეიფელის კოშკი და მის ბარძაყებში გადი-გამოდის შანდი-მარს, ეკოლ-მილიტერ, იენის ხიდი, მთავარი პარიზი.

ნათელი დღე ფენავს პარიზის ცაზე და მე მგონია — არ მოიპოვება ამ ცის ქვეშ კაცი, ჩემზე უბედური. მე მშია ეხლა, მე [illegible] საკუთარ თავს [illegible] თან, მშიერი, მწუხარებული. მუდამ უძრავი ნამშვრი ჩემი ქვეყნისა. და ამ სხვა [illegible] ერთი სხვაა, რომ გულში ჩაუშვა და გავათბო [illegible]. ეს ბაბილონი უცხოა ჩემთვის და შორეულია ჩემთვის პარიზი. ვერ მინახავს საკუთარი ადგილი მსოფლიოში და მგონია:

---

*) ფელეტონები მეორე წიგნიდან.

ყველა მეკობრის, —ველა ჩემზე ბედნიერია, რომ ჩემი მზე ანათებს სადღაც შორს, სხვაგან, მაგრამ არა აქ, ამ ახალი ისტორიის გულთან, რომელმაც უკვე დასწურა და გამოაჭედა საკუთარი მზე.

მაგრამ სად ანათებს იგი მზე ჩემთვის?

❀

ბავშობიდან ვქმნიდი მე ასეთ ქიმერებს, ვებრძოდი მათ და საკუთარი ოცნებით ვსაზრდოობდი.

ვინ მეტყოდა, რომ მე ვარ დონ-კიხოტი, რომელიც დაიბადა უდროო დროს და რომელსაც არ შეხვდა გზაში სანჩო-პანჩო, ეს ჭკვიანი და ლოგიკური მოქალაქე, ურომლისოდაც ყოველი დონ-კიხოტი საკუთარ შუბზე წამოეგება.

ახლა კი სწორედ ეგ შუბია ჩემზე მოღერილი და მისი რქიანი ტარი ჩამჯდარია ისეთ ხელში, რომელიც არ ზოგავს საკუთარ მამას.

2

ბოლოს და ბოლოს რას დავეძებ მე, რა დამარბენინებს ქვეყნიდან ქვეყნად, რა მამწარებს, რომ ასე ვეთამაშები სიკვდილს და რისი იმედით შევდივარ ლომის გალიაში, ეს ლომი თუ დამგლეჯს მე.

გქონდა სამშობლო,
საყვარელი, და მიატოვე,
რად გენანება
დახლოჩილი შენი თვალები.
გიყვარდა სატრფო
და, უღირსმა სხვას მიათხოვე
[illegible] დასთოვე
ეგ ცრემლები განაცივლები.

სამშობლო. გავექეცი თუ გამაქცია მან, შეიძლება ყველაზე მცირე შვილი ვიყავი ჩემი ქვეყნის. ვაჟკაცური გორება და ცეცხლში იბადება, ახალი ბედის დასაქცევლდება დიდ სიყვარულამდე,—ალბათ ეს მწირდებოდა მე და ეს არ მქონდა, როცა ერთი საქართველო კვდებოდა სხვა საქართველოს გამარჯვებისათვის.

განუმეორებელ წუთებში, როცა ქვეყნის ბედი სწყდება და ახალი ქვეყანა ახალ ცეცხლში იბადება, ახალი ბედის [illegible], ასეთ დროს ადამიანმა უნდა ჰპოვოს მაღალი ხმა და ლითონის ძალა, რომ შენი სიტყვა ჩასცე დროებას და გაყოლო იგი ეპოქის გეზს.

ახალგაზრდამ, ვერ შევსძელი ეს, ვერ ვსთქვი და ვერ ვიმოქმედე. იქნებ ზედმეტი ადამიანი ვიყავი ჩემს ქვეყანაში, და, შეიძლება, საჭირო იყო წრთობა გულისა, განშორება და მანძილი, რომ სხვა სიყვარული ანთებულიყო, შეიძლება დამლეპველი, მაგრამ საჭირო და გამართლებული. ალბად, არც სიყვარული მეყოფოდა მე და ამიტომ გაიღვიძა გულის პირველი ფუთქვა და ჩაქრა იგი.

ეხლა ყველაფერი შორსაა. და ამავე დროს იმდენად ახლო. სავსეა პარიზი საქართველოთი და საქართველოდან მელანდება სახე, რომელიც არ მავიწყდება.

აი, შეარხევს ქარი წაბლის ფოთლებს ტროკადეროსთან, მზიან დღეში. და ეს ქარი დაატრიალებს ისეთ სურნელებას, რომლითაც სავსეა გაზაფხულზე ბოტანიკური ბაღი, დახუჭავ თვალებს, წარმოიდგენ შეისუნთქავ წვეთს ამ უცნაური მოვარდნილი ქროლვისა და ეცრად წარმოიდგენ, რომ შენ ათი წლისა ხარ, ასულხარ ზაქარიის ნანგრევებზე ქუთაისში და სუნთქავ გელათის ჰაერს, გელათის გუმბათი რომ უშვებს, არქიელის მთას.

აქერ, მოხუცი მებაღე ბალახს კრეჭს ვიქტორ ჰიუგოს მონუმენტის ძირში. მწვანე ამოქნეულს ბალახი ჩამჯდარია ქვისა და რკინის სალტეზე, ბალახი მიწაში ძვრება შიშით ქვითის ბალახი ავტოების, ოტობუსების, ომნიბუსების ღრიალ-გრიალში და როგორც დაძაბა შვილს ნუგეში ესხმის ძირის გალმა მარკიზა და სტვინიდა ყვავილ რომ გაფურჩქნია ვიქტორ ჰიუგოს მონუმენტზე.

ო, როგორი სუნი აქვს ამ ბალახს. თითქოს ჩვენებურია ბოლოო ქარმა დაიხუფა ეგ სურნელება ამ ქვებს.

და მე, როგორც მოხეტიალე, გადავეფარები შორეულს.

ამ წუთში მე ვგრძნობ წყალ წითელზე, ცხენოსნობ ჩვენს წინაპრებთან ტყის ახლო მინდორში, ჩვენი ეზოს კოლინდარში, თითქოს მე, მოკლე წინსაფრიანი ბიჭი ვარ, ყანაში მიუძღვები ხარებს. მამაჩემი კავით ძირგვის მიწას და მე ვიცინი ამ სოფელი ბელტების სურნელებით.

ეს ყოველგა მომწყდება და არ მშორდება, მასდუსდება უმეტეს და მეძახის კუკარონისაკენ, რომელიც მოყვარე დღის სავალზეა დაშორებული.

—:—

მაშინ გავიწევ მაღლა ცერიზზე,
გავიმართები, გორს გავცქერობ
და საქართველოს მზიან სერიაზე
ცრემლიან თვალებს გადავაფარებ.

—:—

გადავეფრევი ვიქტორ ჰიუგოს მოედანს და ფანდურე მივყვები ცისფერში ჩაცმულ ქალს, ვეფინე ვიქტორ ჰიუგოთი რომ ეტრფიანზე მიეშეფრია, ეს ქალი ისაა, თვალებით რომ ვარჩევ საქართველოს შემდეგ ჩამოსული, პარიზში. მივეწევი მას, გავუჩერებ, დაუკოცნი ხელთათმანებს...

რისთვის ვერ ვუახლოვდები ამ ქალს, რომ შევხედო მას, სახეზე?

ქალი გაივლის ეტუალს, შეჩერდება ვიტრინაზე, დაუხვევს ავენიუ მარსოსაკენ და —მე ჩავდივარ მეტროს ხვრელში.

ესთვალო ის ქალია, მაგრამ კიდევ შევხვდები მას.

❀

მეოცნებე ვარ მე, დიდების მაძიებელი, თუ გულმოწყვეტილი და უნიადაგო მოხეტიალე, ადამიანები რომ დაწერენ ქვეყნად.

სამშობლო შორს დარჩა და სიყვარულიც, ერთი სიცოცხლე, როგორც სიკეთე წყლში მოქცეული და წუთი, რომელიც ცდილის სიკეთისა, მდელის გასწორებული ხორცის ერთ წუთი, თუნდაც რომ შემდეგში მოიყვა სიკეთე.

რა გაბადია შენ გარდა წუთისა და რა გულის, იმედრილო ბრიყვო ბიჭო, სიკეთისა!!

შენ ხარ, კავკასიის გულით და რატომ არ იცი, რომ ეს გული მოქცეულია ძველიან პატარა მკერდში.

3

ჟორჟ ოლივნი.

ეს იყო ახალგაზრდა, მაღალი და ახოვანი რუსი, რომელიც მოიხიდა პეტროგრადიდან. მას ჰქონდა ძლიერი ხმაური და [illegible] რიანად იცოდა ფრანგული. ერთხელ [illegible] ტილში, ფეხი, ეველასაც მოიყვანა ცხრა ჩვიდმეტი წლის შემდეგ და სამოქალაქოების განმავლობაში, მოაგროვებდა რუსეთის სურნელებს განიერი მხარ-ბეჭით პეტროგრადიდან ყარიბმა.

,,[illegible] მოაწყდების ქალი და [illegible] ცხენოსანს,,

ყორიმთან დახვედა ზღვა.
განვლო ზღვაც და გაჩრა სტამბოლში.
იქ გავიცანი მე შემთხვევით.

„პტი-შანის" ახლოს, ტროტუარზე, ღამის პირველ საათიდან დილამდე, რუსი ოფიცრები ფეხზე ვაჭრობდენ შეწვარი წვრილი თევზით, სოსისკებით და პიროჟკებით, ზეთისხილით გაჟღენთილი ფელამუშით.

ეს ფელამუში იწვევდა გულის რევის შეგრძნებებით.

მთელი ღამის ნაშთერებით, შევხვდით მე ოფიცრის მაგიდასთან. ის იყო ვათავებდი ერთ საინ ფელამუშს, ვიდრე ჩანახშირებულის რუსმა დაჰვლო ხელი [illegible] ულუფას და ერთი ლირანჯის მოქნევით გადასცა.

დაიგდო ხელი პიასტრი და ინატრა არაყი.

— არის, — უთხრა კოფილმა ოფიცერმა, რუსი შეუყუმენდა, ტოლობდა, [illegible] ფული აკლდა.

— რა ქოქა!—მორიდებით მოვითხოვე მე და ერთი მივაწოდე რუსს. გადავიქარით და გავეცანით ერთმანეთს.

— გმადლობთ,—მითხრა მან და გამომიწოდა ხელი:—ეორჯ ოლესნი, კაცი, რომლის ბედიც უცნაურია, მაგრამ რომელიც კიდევ ჯიუტობს.

— ამხანაგები ვყოფილვართ,—ვუპასუხე მე.

— გაუხარია,—სთქვა მან.
— იმედს მაძლევთ,—დაუმატე მე.
— შეიძლება...
— ვინ იცის...
ეს იყო.

და მართლაც შევხვდით. უეცრად შევეხვედით ამ კაცს პარიზში, ლიონის სადგურზე. როცა ღამით მარსელის მატარებელს ნაშთვენ [illegible] და ვეძებდი გზას.

მან გაიხარდა ჩემი ნახვა და გადაკოცნა, ჩემი სიხარულიც უსაზღვრო იყო: ეორჯ ჩამობეული, [illegible], ჯიბეზე მქონდა რამოდენიმე ფრანკი და მივიწვიე იმ ღამეს ყოველთვის.

რუსი უცბად მიხვდა ყველაფერს და გამოიწვევდა:
— იყიდე ბარგი და მომყევ.

გამიძღვა წინ გოლიათი კაცი და ქუჩაზე გამიყვანა.

ეს პარიზი იყო უცნაურად. სწვიმდა. ქუჩები [illegible] თავს ეფარა წვრილი [illegible] ნისლიანი ცა და ეს ხიდი იყო საზიზღარი.

ლიონის სადგურის [illegible] შევედით პატარა ქუჩა და უფრო მეტი [illegible] ხელში. გავუყევით ავენიუ [illegible], მივადექით [illegible] ხიდს. მოვბრუნდით [illegible] და [illegible] სადგურთან გავჩერდით: ბინა [illegible].

ამ ხეტიალში [illegible] ნახევარზე [illegible], დამიწყვიტა [illegible] ტერიტ[illegible], დავიქანცე.

— მე აქ ვცხოვრობ, ამ ქუჩაზე, და შენ რამდენიც გინდა იცხოვრე,—მივმართე მე რუსს, როცა პირველად ნახულს სასტუმროს შევეხმიანეთ.

რუსმა დამტოვა. მარტო შევედი სასტუმროში და ცოტა ხნის შემდეგ მეც შემიყვანეს ოთახი [illegible].

— ოც ფრანკს გადავიხდი [illegible], მე მაგის დედა...—სთქვა მან,—მაგრამ იცოცხლე, [illegible] და [illegible] შეუძლებლად.

ოთახი მომეწონა. სიოპი, ნოხები, აბაზანა, თბილი წყალი, რბილი საწოლები. პირველად სასიამოვნოდ მოწყობილი.

*

ბნელი საათის განმავლობაში იმედიანი ვიყავით, იმედიანი ვიცოცხლე და იმედიანი წყალი [illegible], რომ ჩემმა ფეხებით [illegible] გადავიქარე.

„რუსი ოფიცერი ფეხზე ვაჭრობდა".:

შემდეგ ეორჯი ადგა, აანთო ელექტრონის ფარი, გაახურა, დაიუთოვა ქვედაკაბო, დაიშრო.

ერთმანეთს საწოლებში ჩავესვენით, როგორც მკვდრები.

*

— ქალო,—ვამბობი ქართულად რუსმა.
—ქალო, [illegible] გვეყოფა.

წამოვდექი. შუა დღე იყო. წუხანდელი გაჭირვება ისევ გულზე მაწვა. ეს იყო პირველი ღამე პარიზში, რომელიც სასწაულებრივ ამ თბილ საწოლში გავათიე.

— უცნაურად, ეორჯ, მაგრამ ერთი მითხარი თუ კაცი ხარ, რითი აპირებ ცხოვრებას ამ ქვეყანაში.

გაკვირვებით მომაჩერდა რუსი, დაფიქრდა ოდნავ. შემდეგ გადიხარხარა და ისეთი ბოხი ხმით ამოახია მაღალი ნოტა, რომ პატარა სასტუმროს ზანზარი შეუქნა.

წამოდგა და გაშალა ბარძაყივით მსხვილი ძვლები.

— ეგ-ეგ,— მითხრა მან,—ეს ლირა რამდენ, [illegible] აქ [illegible]. ვერ მივდივარ სეკრეტში, ერთ ნაცნობ [illegible]. [illegible] მაგრამ ენახოთ. ყოველ [illegible] შენ [illegible] არ მეტყვიან, შეიძლება [illegible] მოსწყურდეს. [illegible] „[illegible]" და [illegible], გარდა ამისა მე მართლმადიდებელი ვარ.

— მერე რა, რომ მართლმადიდებელი ხარ?

— რა და, თუ ჩემი საქმე ყველგან ჩავარდა, მივადგები რომელიმე კათოლიკურ არქიმანდრიტს და ვეტყვი მას:—მოუარე ჩემს დაღუპულ სულს, წმინდათ მამაო. [illegible]ილე კათოლიკური ეკლესიის წიაღში იგი, მიმაქციე ჭეშმარიტ გზაზე და მამღერეთ საგალობელნი პაპისა კათოლიკურზე.

ასე გადავდგი მე სულს მართლმადიდებელს და წმინდა ფრანცისკო ასიზელის გზით ვივლი სამოთხისაკენ. თუ აქაც საქმე წამიხდა—მე მაგარი ბიჭი ვარ და რამდენიმე ხნით [illegible] ხნიერსა და ენებიან ქალს [illegible]. ეს ძნელია, უფრო ძნელი, ვიდრე არქიმანდრიტთან საქმის დაჭერა, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს ამასაც აიტან, თუ კაცი თავს მოუვლი, და თუ ყველაფერი გამიტყუვდა მოვკვდები კარენსკის და წავალ ბოლშევიკებთან.

— ?!
— რამდენი წლისა ხარ, ეორჯ.
— ოცდა სამში, ვარ სული ჩემო.

4

მე და ეორჯი მივდიოდით ერთად, ავენიუ ტროკადეროზე. დღეს, საღამოთი, ის მიემგზავრება ბრიუსელში, მაგრამ ჩემთვის მაინც გამოტყო რამოდენიმე საათი.

სწვიმდა. ციოდა. თეთრდებოდა ღაკებები. პარიზის ბაბილო ცა ზევიდან [illegible].

მაგონდება, როდესაც მეფე ერეკლე მოკვდა, სოლომონ ლეონიძე დასტიროდა მას. „ვაი დრონო ც. მახარო, ვინ შევიყვარო, ვიმსახურო, ვისთვის ვიცოცხლო".

მე ვიცი, ვის დროშას უნდა ვემსახურო დღეს, მაგრამ ყოველი დროშა მხოლოდ ჩვარის ნაჭერია, თუ სისხლნალები არაა იგი. მე კი ვერიდები სისხლს და რა ჯარის კაცი უნდა ვიყო მშრომელთა არმიისა, რომლის სიმართლე და გამარჯვება ჩემთვის ცხადი და უეჭველია, თუ კი ვერ ვაიძულე ჩემ თავს.

არა და, ხვალ ზეგ შემხვდებიან მე პარიზში ქართველები. პირადი მტერი არა მყავს მათში, მაგრამ თუნდა მარტო ისა ვიცოდე, რომ მე ერთი პატარა მემუსიკე ვარ ლენინის დროშით მებრძოლ ჯარისა, ესეც საკმარისია, რომ მე მათი მტერი გავხდე და ისინი ჩემი.

რა ბედნიერი ვიქნებოდი, რომ ილუზიონერებით ვიდგე ამ ტრიბუნის ქვეშ და არ მიწუხებდეს ახალგაზრდა რეკრუტის გრძნობება.

და მძულს მე ასეთი საკუთარი თავი.

ერთხელ, სტამბოლში, სადილათ დამპატიჟა ქართველმა მუშამ. მან იცოდა ხაშის გაკეთება და მართლაც შესანიშნავი დაამზადა და იქ იყო მისივე ამხანაგები ორი შოფერი, ერთი ტრამვაის მუშა, რკინის გზელი და ერთი ინტელიგენტი მენშევიკი.

ქართველების თავშესაფარში სცხოვრობდა ეს მუშა სადღაც ძირს, ბნელ სარდაფში თავის ცოლშვილით. რათ ჩაიდგა ამ ბავშვების ცოდვაში ფეხი და რად გამოიქცა ეს კაცი საქართველოდან. მე არ ვიცი.

უმწარესი სადილი არასოდეს მახსოვს.

არაყი სტუმრებმა მოვიტანეთ. შემოუჯექით ტაბურეტკებზე გაწყობილ ხაშით სავსე ჭურჭელს და გაჩაღდა საუბარი. არა ეს არ იყო საუბარი.

რა უწოდებს ისეთ სცენას, როცა ხუთი წყვილი დაკოჟრებული, გაზითვთული ხელი გადმოჩეჩვეწილ მუშებისა გამოწვდილია შენსკენ და გეკითხება: „რისთვის, რათა, რა მიზნის გულისათვის, ვინ გვიქნა ეს?"

და როცა იქვე, ამ თათრის ჯურღმულში, ქართველი დედა ჩასტირის პატარა ბავშვებს და ამ ბავშვების გაყვითლებული სახეები ათრთოლებს სისხლისაგან დამშრალ მამის მარჯვენას.

მოდით და გაეცით პასუხი — „რისთვის?"

ეს ათი ხელი, რომელსაც მე ვხედავდი იმ წუთს, სწორედ ის ხელებია, საბჭოთა სახელმწიფოს რომ აშენებენ ზღვის გაღმა. რა უნდა ამ ხელებს აქ, სათათრეთში. რისთვის, მართლა და რისთვის?

ეს ბავშვები, ამ თათრის ცივ სარდაფში რომ ავადდებიან, რისთვის საქართველოს მზის ქვეშ არ უნდა ითბობდენ ძვლებს და რატომ იქ არ უნდა სწოვდენ ჩვენი ნაძვნარების ტკბილ ჰაერს.

რა უპასუხო მათ ერთის გარდა: რომ ყველაფერი ეს ჩემისთანების მიერ ჩადენილი საქმეა, რომ ესაა ბრალი მოლაყბო, მოჰოჰმანე, ყოველ დროს პრივილეგიებში მყოფ ინტელიგენციის და ეს ინტელიგენცია, ქვეყნის ბედადად რომ თავი მიაჩნია, ღირსია შეჩვენების.

ეს უთხარი ჩემსკენ გამოწვდილ ხელებს და მივუმატე რომ დასცხეთ მეთქი ამ ინტელიგენციას და მეც მასთან ერთად, რადგან მეც ისეთი გამომზარდეს.

ჭეშმარიტად მძულდა მე საკუთარი თავი ამ სალოდავობის შემხედველს, და ესე ვსთქვი, იქ ვიღამაც ბოლშევიკობა დამიწამა. მაგრამ, მას შემდეგ ათი წელიწადია, და ეს მუშები, სტამბოლში რომ ხაშს გვიქმევდენ, ისინი დღეს მართლა, ბოლშევიკები არიან: კლასიურმა ინსტიქტმა გაუკვლია მათ გზა და აქამდე მიიყვანა. მე კი ეს გზა ვერ მოვნახე, ილუზიონებით რომ გავყვე მას.

ხანდისხან აინთება პატარა ცეცხლი ჩემს გულში და ჩაქრება უმალ, და ვფიქრობ — აი, ამ „ჰოტელ ბერანჟეში" რომ დავიხრჩო ამ ახალ წლის ღამეს და ვილოცო ორი ბანაკის გულისათვის, რას იტყვის ჩემზე ვინმე თანამედროველ ოცდაათი წლის შემდეგ?

სულელური კითხვაა ჩვენს გამძაფრებულ დროში, როცა ხიშტით ხელში უნდა იდგე ან გაღმა, ან გამოღმა ნაპირზე, მაგრამ მე მაინც ვსთხოვდი ჩემს მოძმეს, თუ კი იმ დროისათვის გასახსენებელი შევიქნი პატივი დამდოს, და სანამ განაჩენს იტყოდეს — ერთი წუთით ამ პატარა ამბავსაც დაუფიქრდეს.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მაგრამ მე ვიცი, აქედანვე ვიცი, რომ არავინ აღარ იფიქრებს იმ დროს ამის შესახებ, რადგან ამის პასუხი ყოველ სავალდებულო ქრესტომატიაში იქნება დაბეჭდილი.

იქ ეწერება ასე:

აი, ტიპიური ახალგაზრდა რევოლუციის დროისა, რომელიც დაახრჩო ძველმა ცხოვრებამ და ზიზღითვე შემოუდგა იგი ახალ საუკუნეში. უნდა ითქვას, რომ ის გულწრფელი იყო და მართლა სურდა ახალის გამარჯვება. მას უხდოდა იმ დაღის მოშორება, ძველმა საუკუნემ რომ შუბლზე დაარტყა დაბადებითვე. მაგრამ ბედი ამ ახალგაზრდა კაცისა წინასწარ განსჯილია: ამ დაღს ვერასოდეს ვერ მოიშორებს იგი, მას დარჩენია მხოლოდ ერთი გზა, მისი გაორებული სული მხოლოდ სიკვდილში გამთელდება, თუ კი სიკვდილი მაინც მოახერხა ამ ადამიანში ახალი ცხოვრებისათვის.

შემდეგ იქნება პეტიტით აწყობილი შეკითხვები იმავე გვერდზე, სადაც მოწაფეს ავალებენ დამახასიათებელ მაგალითების გახსენებას.

დიახ, ეს ამბავი განსჯილია წინასწარ და წინასწარვეა დამტკიცებული.

*

თენდება ნისლიანი დილა. სთოვს. სიცივე ავსებს პატარა ოთახს, ხოლო მეგობრული ციება — ჩემს ტანს.

ქრება ძველი წელიწადი უცხო ქვეყანაში, ამ ფართო საწოლში. და ვგრძნობ, ახალი წლის მხურვალე სუსხქვა შეუფერხებლად მიაქანებს მაღლისკენ ტერმომეტრში დატყვევებულ ვერცხლის წყალს. ეს ციება უნდა იყოს.

ბურუსში ვხედავ — თითქოს დამდგომია თავზე ვერდებელი სალდათი, შეიარაღებული და ნიღაბ აფარებულ. სალდათი აქრობს ცეცხლოვან რიცრაცს, იშვერს ჩემსკენ გაზის საწინააღმდეგო თეთრ ნიღაბს და უცნაურ დილის ქრიამულში, როგორც კაკალი, სცვივა პატარა-პატარა სიტყვები:

— მოვიკრიბოთ ძალა ნიკოლოზ ჩემო, და გავუდგეთ ამ გზას რაკი სხვა გზა იგივე სიკვდილია, მხოლოდ უსაბელო.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სამყარო, რომელიც არ ჩანს

წერილი მეორე

ე. წულაძე

როგორ გამოეცალა ნიადაგი ატომის განუყოფლობის ცნებას

მიუხედავად იმისა, რომ ატომური თეორია შესანიშნავად ხსნიდა მთელ რიგ მანამდე გაუგონარ ფაქტებს, ბევრი გამოჩენილი მეცნიერი უფრო ურიგდებოდა, ვიდრე აღიარებდა მას, ზოგი კიდევ — სრულიად უარყოფდა (მაგალითად, ცნობილი ვილჰელმ ოსტვალდი რეზერფორდის ცდებამდე, რომლებიც მიზნად ისახავდნენ არა ატომის რეალობის დამტკიცებას,—ამაში რეზერფორდს ეჭვი არ ეპარებოდა,—არამედ იმის დამტკიცებას, რომ ატომს რთული ანაგობა აქვს).

მეორეს მხრივ, მიუხედავად იმისა, რომ დ. ი. მენდელეევის პერიოდული სისტემა მხოლოდ ატომის რთული ანაგობის საფუძველზე, მხოლოდ იმის დაშვების საფუძველზე, რომ არსებობს რაღაც საერთო კანონი, რომლის მიხედვითაც აგებულია ყველა ატომები, პოულობდა ახსნას და იმ კანონზომიერებათა გამორკვევას, რომლებიც შემჩნეული იყო ელემენტთა თვისებების პერიოდულ განმეორებაში, მათს ანალოგიებში და ატომწონათა თანდათანობით ზრდაში, მეოცე საუკუნის პირველ ათ წლეულამდე ატომის რთული ანაგობის საკითხზე ფიზიკოსები და ქიმიკოსები უარყოფით პასუხს აძლევდნენ. ატომი ითვლებოდა განუყოფელად, ფილოლოგიურადაც და ფიზიკო-ქიმიურადაც. თუმცა უკვე მეცხრამეტე საუკუნის უკანასკნელ წლებში შემჩნეულ იქნა მთელი რიგი მოვლენები, რომლებიც საჭიროდ ხდიდნენ გადასინჯულ ყოფილიყო ატომის განუყოფლობის ცნება.

1896 წელს ფრანგმა ფიზიკოსმა **ანრი ბეკკერელმა**, ვილჰელმ რენტგენის მიერ X სხივების აღმოჩენის ზეგავლენით, განიზრახა გამოერკვია—ფლუორესცენციის გამომწვევი სხეულებიც ხომ არ გამოჰყოფენ რაიმე სხივებს, რომლებიც ატარებენ სინათლისათვის დაუვალ ზღუდეში და ფოტოგრაფიულ ფირფიტაზე მოქმედებენ. სხვა ნივთიერებათა შორის ბეკკერელმა ურანის მარილებიც გამოსცადა. აღმოჩნდა, რომ ეს მარილები მოქმედებენ ფოტოგრაფიულ ფირფიტაზე: გამჟღავნების შემდეგ ფირფიტაზე ჩნდა კრისტალების მოხაზულობანი. ამ ფაქტიდან ბეკკერელმა დაასკვნა, რომ ურანის მარილები გამოყოფენ თვალით უხილავ სხივებს, რასაც მან რადიოაქტივობა უწოდა. ბეკკერელმა შენიშნა აგრეთვე, რომ ამ სხივებს ელექტრონული თვისებები აქვს—შეუძლია ელექტროსკოპის განმუხტვის (разрядка), ე. ი. ჰაერის დაიონიზირება—მისთვის ელექტროგამტარის უნარის მიცემა.

ვინაიდან საეჭვო იყო რომ ასეთი თვისება ჰქონდა მხოლოდ ურანს—ყველგან დაიწყო სხვადასხვა ელემენტების შესწავლა რადიო-აქტივობის თვალსაზრისით. **შმიდტმა** პირველმა შეამჩნია თორიუმის რადიო აქტივობა. **პიერი და მარია კიურიმ** ურანის შემცველ სხვადასხვა მინერალების თანდათანობითი გახსნით და დალექვით გამოჰყვეს რადიუმი. მარია კიურიმ მიუთითა მის მიერ დამუშავებულ ნივთიერებებში მეორე რადიოაქტიური ნივთიერების პოლონიუმის არსებობაზე; ამის შემდეგ დებიერნმა იმავე მინერალებში აღმოაჩინა აქტინიუმი. ამის შემდეგ რადიოაქტიური ნივთიერებათა რიცხვი თანდათან გაიზარდა.

რადიოაქტიური გამოსხივების შესწავლამ ნათელჰყო, რომ აქ ადგილი აქვს სამგვარი სახის სხივების გამოყოფას, რომელთაც ეწოდა ალფა, ბეტა და გამმა სხივები. ელექტრონულ არეში ამ სხივების გავლის შესწავლით კი გამოირკვა, ალფა-სხივები წარმოადგენენ დადებითად დამუხტულ მძიმე წილაკებს, რომლებიც მოძრაობენ 20.000 კილომეტრის სისწრაფით წამში, ბეტა სხივები — კატოდური სხივების იდენტურია, ე. ი. წარმოადგენენ უარყოფითად დამუხტულ წილაკებს, ელექტრონების ნაკადს, რომლებიც მიჰქრიან კოლოსალური სისწრაფით — 29000 კილომეტრი წამში. დაბოლოს, გამმა სხივები — წარმოადგენენ იმავ რენტგენის სხივებს, ძლიერ მოკლე ტალღით.

რა ემართება ატომს, როცა ის გამოჰყოფს ალფა, ბეტა და გამმა სხივებს?

1902 წელს ცნობილმა ინგლისელმა **ე. რეზერფორდმა** გამოარკვია, რომ რადიუმის გამოსხივების (რასაც თან სდევს სითბოს გამოყოფა: ერთი გრამი რადიუმი წლიურად გამოჰყოფს 1200 დიდ კალორია სითბოს) შედეგად ჩნდება ახალი რადიოაქტიური ნივთიერება — რადიუმის ემანაცია, რომელიც აგრეთვე რადიოაქტიურ ნივთიერებას წარმოადგენს. ვ. რამზაისა და ფ. სოდდის გამოკვლევებით გამოირკვა (სწორედ 30 წლის წინ — 1903 წ. ივლისში), რომ ემანაცია თანდათანობით გადადის ჰელიუმში. ახლა გავეცნოთ სამ ციფრს: რადიუმის ატომწონა არის 226, ემანაციის —222, ჰელიუმის—4. ამრიგად ვღებულობთ

რადიუმი = ემანაცია + ჰელიუმი

$$226 = 222 + 4$$

ეს იყო შესანიშნავი ფაქტი, რომელმაც ძირფესვიანად შეარყია ძველი შეხედულებები მატერიის ანაგობაზე, ძირი გამოუთხარა ატომის განუყოფლობის ცნებას, ვინაიდან რადიოაქტიური დაშლა ნათლად ამტკიცებდა, რომ 1) ბუნებაში ხდება ზოგიერთი ელემენტების გარდაქმნა სხვა ელემენტებად, და 2) რადიოაქტიური დაშლის დროს გამოიყოფა უარყოფითად და დადებითად დამუხტული წილაკები.

ამის შემდეგ ბუნებრივად ისმებოდა კითხვა როგორ არიან განლაგებული ატომში ეს დადებითი და უარყოფილი წილაკები.

პირველი ნაბიჯები უხილავ სამყაროში

ჩვენ აქ არ შევეხებით ატომის მოდელის და სისტემის გამოსარკვევ მთელ რიგ ცდებს, რომელთაც საინტერესო და საგულისხმო, ვინაიდან ეს ცდები ამჟამად მეტწილად უფრო ისტორიულად არის საინტერესო. პრაქტიკული მნიშვნელობა მათ ატომური ფიზიკის განვითარებისათვის არ ჰქონებიათ, რამდენადაც არ ეყრდნობოდნენ ექსპერიმენტალურ გამოკვლევებზე.

ე. რეზერფორდი სხვა გზით წავიდა. ეს შეეცადა ექსპერიმენტალურად გამოერკვია ატომის ანაგობა.

ე. რეზერფორდმა რადიოაქტიური ნივთიერების დაშლის დროს გამოყოფილი ალფა-წილაკების გამოიყენა ყუმბარებად ატომის [illegible] დასაზვერად. ალფა-ნაწილაკების ნაკადი პატარა ნახვრეტით შედიოდა კამერაში გაიშვიათებული ჰაერით. კამერის ნახვრეტიდან მეორე მანძილზე მოთავსებული იყო თუთიის ეკრანი. ალფა-ნაწილაკების მოხვედრის გამო ეკრანზე გაჩნდა მკაფიოდ შემოხაზული ნათელი ლაქა. ამის შემდეგ კამერის ნახვრეტი ლითონის ფირფიტით დახურეს. ალფა-ნაწილაკები ადვილად გადიოდნენ ფირფიტაში, მაგრამ ამასთან ერთად შემჩნეულ იქნა, რომ ნათელი ლაქა ეკრანზე რამდენიმედ გაბუნდოვანდა, დაჰკარგა თავისი მკვეთრი შემოხაზულობა. ამ ფაქტიდან რეზერფორდმა დაასკვნა, რომ ფირფიტის ატომების ახლო გავლისას ალფა ნაწილაკები იხრებოდნენ პირდაპირი გზიდან, ხდებოდა მათი გაბნევა. შემჩნეული იქნა აგრეთვე, რომ ზოგიერთი ალფა-ნაწილაკები ძლიერ მკვეთრად იცვლიდნენ მიმართულებას, ზოგჯერ უკან გამოდიოდნენ ფირფიტებიდან.

მათემატიკური მსჯელობითა და გამოანგარიშების საფუძველზე იმ დასკვნამდე მივიდნენ, რომ ამ გადახრას იწვევს ძლიერი ელექტრონული არე, რომელიც უნდა არსებობდეს მეტად მცირე მოცულობაში მოქცეულ მუხტების გარშემო; ეს მუხტები უნდა იყოს დადებითი და რადგან ალფა-ნაწილაკებიც დადებითად არიან დამუხტული, აქ უნდა ხდებოდეს ერთი-ერთი განზიდვა; რასაკვირველია, განზიდვა აქ მეტად ვიწრო ცნებაა, სინამდვილეში აქ მეტად რთულ მოვლენასთან გვაქვს საქმე, მაგრამ წარმოდგენის შესაქმნელად შეგვიძლია ამ სიტყვით ვისარგებლოთ.

თავისი ექსპერიმენტალური გამოკვლევების საფუძველზე ე. რეზერფორდმა შექმნა ატომის ნუკლეარული (გულგარსიანი) მოდელი. ამ მოდელის მიხედვით ატომის თითქმის მთელი მასა თავმოყრილია დადებითად დამუხტულ გულში, დანარჩენი მისი განაწილებულია ელექტრონების (უარყოფითი წილაკების) გარკვეულ რაოდენობას შორის. ელექტრონები მოძრაობენ ატომ-გულის გარშემო, როგორც პლანეტები მზის გარშემო. ატომის მთელი რადიუსი განისაზღვრება მანძილით, რომელზედაც იმყოფება ატომგულისაგან ყველაზე უფრო დაშორებული ელექტრონი (თვით ატომის გული კ

ბალადა გადარჩენისა

ირაკლი აბაშიძე

ჩრდილოეთ ყინულოვან ოკეანის ექსპედიციაში წასულია ჩემი ძმა ექიმი ანდრია აბაშიძე.

მთელიო ომში, თათრების ფრონტზე.
სარაყამის, თუ ჯანდაბის იქეთ—
მოყვარემ ჩვენმა, ოჯახის მომწყრე
დაჰკარგა ვაჟი ცხრამეტის მიჯნე.

არ იყო მკვდარი, მაგრამ არც ითქმის
ნახავდა დედა, არც მამა შვილს
უგზო და უკვლოდ დაკარგვის წიგნი
მიელო გზირს და აცნობა შინ.

ის იყო სწორედ დღე ენკენისთვის
მზემ დაასრულა და ჩაწვა მძიმედ
რომ შეიკივლეს დაკარგვა მისი
და მახსოვს დიდხანს არ დაგვაძინეს

და როცა დაწყდენ პირისუფალნი, —
მერე ცვლად, თუ რაღაც ეშმაკად
დაიქირავეს მოზარე ქალი
და მთელი ღამე მკიოდა მაკე.

შეჰყარა ხალხი, მორეკა მეხვე
მოვიდნენ ურმით მოყურებიც ბლომად,
არ ჩანდა მკვდარი, თორემ კი ისე
ხელოვნისთვის ყველა მოწყობილობა

და დედაჩვენიც შავი და თალხი
ჩოქადა მოთქმით და ჰპირისფლად.
ეზოში იდგა ჯგუფ-ჯგუფი ხალხი
და ხის ქვეშ მარხვით გაშლილი სუფრა.

მას უკან თითქმის მთელ კვირას დედა
ტიროდა რაღაც ხიმწარის განცდით;
ჩვენ საწყალი ჯერ კიდევ ბედით
ცოცხლობდა მამაც დიდძალი კაცი

და უთხრა დედას:—ქალო რა გაზდა,
ქმარა, გამჩენმა არ გვიწყენოსო
აქამც იყოს და ცხრა მთას გადაღმა
ღმერთმა ჩვენს ოჯახს აგვიცილოსო

შეშინდა დედაც. მიგვიხმო მასთან
მივეფერნეთ ჩვენცა, როგორც შევძელით

ხლოდა ღმერთი, აქო და ნაცვლად
თხოვა ზრუნვა და ჩვენთვის დღე გრძელი.

მაშინ ჩვენ ისე არ გახლდით ფრთხილი
რომ დაგვეწყევლა ან გვეგმო ომი.
გვეჭირა ხელში ბზრიალა თხილის
და ბავშვებთან: ლომი ლომი.

მშობლებს კი მერეც დასჩემდა ხოლმე
შიში, და დიდხანს არ იქნა ბოლო
—ეზრდებიან, იქნება ომი
და ვაი, თუ უკვლოდ დაიკარგონო.

რა ჩქარა მიდის ეს უღვთო წლები
რა დაუდევრად და ბინდი-ბუნდათ,
ეს იყო გუშინ, თუ არა ვცდები,
ან, დიდი-დიდი, გუშინწინ თუნდა

მაგრამ ჩვიდმეტი ნამდვილი წელი
ხედავ თვალშუა გამქრალა, ხედავ?
ნამყო-წარსულის სამიწე ხელი
ხედავ რარიგად შეგვებმია მხნედა?

გახსოვს? ვაჟების დაკარგვის შიში
მამამ უხმოდ რომ დედას გადასცა,
თვითონ ირჩია საბანი-ქვიშის
დაგვტოვა ჩვენ და ეს ქვეყანაც.

ჩვენ კი სიმშილით, დღედამ შრომით
მივყევით მომავალს, მივყევით გვედირსა,
დავიზარდენით, არ არის ომი
არ შევიქენით მიქეს ბედისა.

მაგრამ, ძმავ, ომზე ვერ მეტყვის ვერვინ
რომ ბევრს დაკარგვა იქა რგებია
მშვიდობის დროსაც ჩნდებიან ბევრნი
და უგზო-კვლოდ იკარგებიან.

მხოლოდ ისინი, ხილული ბრმანი,
არც იფიქრებენ ბედზე მდურებას
მხოლოდ არ სტირის ამ ქვეყნად არვინ
ამგვარ დაკარგვის უბედურებას.

ჩვენ კი მათ რიცხვში არვინ გვახსენებს
სხვა ხსენება და სიყრმე გვედირსა

არც შეგვხებია ომი მას მერე
არ შევიქენით მიქეს ბედისაც.

ის იკარგება უგზო უკვლოდა
ვისაც გაჰქრილი ქონდა გზა-კვალი
ჩვენ არ გვაშინებს. არვის უკოდავს
ჩვენთვის ბილიკი ტერფის საკმარიც

ასე მგზავრობდენ მგონი ჩუვაშნი
მიწის ხმელეთზე, აი ხეთებიც
უკიანეში, ფიქრთა ზღვაში
ჩვენც უგზო უკვლოდ დავეხეტებით.

და გამარჯვების რწმენით გამყურე
ვეძებთ პოლუსებს ფიქრით, რკინებით
შენ ჩრდილოეთის ყინვა გახურებს
მე კი სამხრეთის მზით ვიყინები.

მაგ გზას ებრძოდენ ბევრნი ხომ ადრეც
და ფრიტიოფი გმირი ნანსენი,
მაგრამ ტაროსი ლეწდა ხომალდებს
წყლები ყინვით და მთებით სავსენი.

შენ კი სხვა ქვეყნის სხვა ხარ თაობა
შეუპოვრობის გმირულ ჰენების
სადაც მეტია გამბედაობა
და მრისხანებენ ყინულ მჭრელებიც.

და დედამიწის წვერზე გასცურე
სადაც ყინვა და ქარი გასწივის
გადმოჰხედე და დამიდასტურე
რომ არც დიდია მიწის მასსივი.

გასწი ხომალდო—ქარში, ავდარში,
ყინვებს გაჰყვირე უცხო გალობა
გასწი ხომალდო..
ომსაც გადავრჩით
ომსაც გადავრჩით
და მშვიდობის დროს უგზოკვალობას.

1933 წ. მაისი.

სულ ჰქონია ატომთან შეჯახებით. ატომის ამგვარი აღნაგობის საფუძველზე ნათელი ხდებოდა ის ფაქტი, თუ რატომ იყო, რომ ზოგ შემთხვევაში ალფა-ნაწილაკები პირდაპირი მიმართულებით მიდიოდნენ, ზოგჯერ კი, თუმცა იშვიათად, უხვევდნენ გზიდან: ელექტრონები ალფა-ნაწილაკებისათვის არ წარმოადგენდნენ დაბრკოლებას, ატომის დადებითად დამუხტული გული კი თავისი ძლიერი ელექტრონული არეთი მათთვის დაუძლეველ ზღუდეს წარმოადგენდა.

მაგრამ ე. რეზერფორდის მიერ მოცემული ატომის გულგარსიანი აღნაგობა სასტიკ წინააღმდეგობაში იმყოფებოდა კლასიკურ ელექტრონულ თეორიასთან და ელექტროდინამიკასთან. გამორკვეულია, რომ ელექტრონი გამოასხივებს, ე. ი. ჰკარგავს ენერგიას. მაშ რატომ არ ეცემა ის ატომგულზე? და თუ ენერგიის დაკარგვა არ ხდება, რატომ არ სწყდება ატომის სფეროს? როგორ ხდება, რომ წყალბადის ატომი, რომლის ატომგულის გარშემო ერთი ელექტრონი მოძრაობს, იძლევა მრავალ მკაფიო სპექტრალურ ხაზებს?

1913 წლამდე ამ კითხვაზე ვერ იქნა მიღებული პასუხი.

ამ წელს ცნობილმა ფიზიკოსმა **ნილს-ბორმა** გამოაქვეყნა თავისი თეორია ატომის აღნაგობისა; მან გადასჭრა ის სიძნელეები, რომლებსაც ელობებოდა ატომის გულგარსიანი შენება კლასიკური ელექტრონულ თეორიასთან და კლასიკურ ელექტროდინამიკასთან დაკავშირების დროს. მოკლეთ ნ. ბორის თეორიის დედა-აზრი შემდეგში მდგომარეობს: ელექტრონებს შეუძლიათ მოძრაობა ატომგულის გარშემო არა ყოველგვარი, არამედ მხოლოდ რამდენიმე გარკვეული ორბიტით, რომელიც დაკავშირებულია ატომის ენერგიის, აგრეთვე რამდენიმე გარკვეულ დონესთან. ამ ორბიტებით მოძრაობის დროს ელექტრონი არ გამოასხივებს ენერგიას. ამ დროს მისი მოძრაობა ემორჩილება მოძრაობის საერთო კანონებს: ატომგულის მიზიდულობის ზეგავლენით ის მოძრაობს წრეებზე, ან ელიპსზე, როდესაც ელექტრონი გარეთა ორბიტიდან ვარდება შიდა ორბიტაზე, აქ ატომგულის მიზიდულობის ენერგიის ნაწილი იხარჯება ელექტრონის, კინეტიური ენერგიის გადიდებაზე, ენერგიის მეორე ნაწილი კი გარდაიქმნება ელექტრონის გამოსხივების ენერგიით.

ნილს ბორი

ბორის ატომის მოდელმა მთელი გადატრიალება მოახდინა ერთის მხრივ სპექტრების თეორიაში და მეორეს მხრივ ქიმიაში, რადგანაც გამოირკვა რომ ყველა ქიმიური მოვლენა დაკავშირებულია ატომის მხოლოდ უკანასკნელი—გარე - ელექტრონების (სავალენტო ელექტრონების) გაცვლა-გამოცვლაზე, რადიოაქტიური პროცესები კი — ატომის გულის ფუნქცია გამოდგა.

მკვლევარის ბლოკნოტი

ს. ხუნდაძე

ჩვენი ლიტერატურისა და საზოგადოებრივი აზროვნების ისტორია ჯერაც არ არის დამუშავებული მარქსისტ-ლენინური თეორიის თვალსაზრისით. ამას ის გარემოებაც უწყობს ხელს, რომ დიდძალი ლიტერატურული მასალები არამც თუ გამოქვეყნებული არ არის, არამედ სრულიად შეუსწავლელია და არქივის მძიმე მტვერით არის დატკეპნილი. ამ მეტის-მეტად საინტერესო მასალების შესწავლა და გამოცემა უახლოეს დროში არც არის შესაძლებელი. ეს გარემოება ძლიერ უშლის ხელს ლიტერატურის ისტორიის სათანადო შესწავლასა და გაშუქებას.

ამ პატარა ბლოკნოტების, რომელიც მკვლევარის სამახსოვრო რვეულებს წარმოადგენს, გამოქვეყნებას ის პატარა მიზანი აქვს, რომ დაინტერესებულ მკითხველ საზოგადოებასა და მკითხველებს მიაწოდოს ცნობები ამათუიმ საინტერესო ლიტერატურული მასალების შესახებ. სხვადასხვა მწერლებისა და საბიბლიოთეკო - საარქივო მასალებზე მუშაობის დროს ყოველი მკვლევარი წააწყდება ხოლმე ძვირფასს ლიტერატურულ ძეგლებსა და ცნობებს, რომელიც შეაქვს თავის სამახსოვრო რვეულში მაგრამ მათ სათანადო მეცნიერულ დამუშავებას იგი დიდ- ხნის განმავლობაში ვერ ახერხებს; სრულიად ადვილი შესაძლებელია, რომ სრულიადაც ვერ მოახერხოს ოდესმე მათი დამუშავება. ასეთ პირობებში აღმოჩენილი მასალა საზოგადოებისათვის უცნობი ხდება და მკვლევარის ბლოკნოტიც არქივის მტვერით იჩრდილება.

ამ გარემოებამ მაფიქრებინა მკითხველებისა და მკვლევარებისათვის მიმეწოდებია ნელ-ნელა ლიტერატურული მასალების ამსახველი ჩემი სამახსოვრო **ბლოკნოტი.**

თხოვნა: ნურავინ დაივიწყებს, რომ ეს **ბლოკნოტი** მასალების მიწოდების საკითხის დაყენების მიზნით იბეჭდება.

გრ. ორბელიანის ლექსი: „დროების ათი წლის იუბილეი".

გრ. ორბელიანის ეს ლექსი საზოგადოებისათვის უცნობია. მისი ხელნაწერი აღმოჩნდა ი. ჭავჭავაძის არქივში. (იხ. საქ. მუზეუმის ხელნაწერთ ñ—5292) იგი გადაწერილია ილია ჭავჭავაძის ხელით. მასთან ერთად გადაწერილია იმავე ორბელიანის ლექსი. „თამარ მეფის სახე ბეთანიის ეკლესიაში":

ამ ლექსს, რომელსაც მეორე ქვესათაური აქვს: **„ფერხული და ბუქნა"**ის მნიშვნელობა აქვს, რომ იგი გამოხატავს 60-70-იანი წლების ცნობილ „თაობათა ბრძოლის" ერთ-ერთ ეპიზოდს. სხატვრულ-ეპიგრამული თვალსაზრისით იგი ვერაფერს საგულისხმოს მატებს გრ. ორბელიანის შემოქმედებას: თუმცა უნდა აღინიშნოს რომ ეს ლექსი **სატირული შტრიხის შემტანია მის პოეზიაში** და ამასთანავე, პოეტის პოლიტიკურ-იდეოლოგიური ბრძოლის ამსახველი.

ცნობილია, რომ „თაობათა" შორის პირველი მნიშვნელოვანი შეტაკება 1861—63 წლებში მოხდა, რომლის დროსაც გრიგოლ ორბელიანს არ მიუღია მონაწილეობა. მეორედ 1871 წლებში, როდესაც გავრცელდა აკაკის თქმით, **„უცენზურო მწერლობა"**. პირველად გავრცელდა ი. ჭავჭავაძის „გამოცანები" და „კიდევ გამოცანები", რომელსაც მაშინდელი დიდ ქართველ „ბობოლებს" შეეხებოდა. ამას მოყვა გრიგოლ ორბელიანის **„პასუხი შვილებს"**, რასაც მოყვა (1872 წ.) ი. ჭავჭავაძის **„პასუხის პასუხი"** და აკ. წერეთლის—**„პატრიოტის ალსარება"**, **„კოლო ბუზების პასუხი"** და **„გენერალი ხარაბუზა"**. პრესაში დაიწერა რამოდენიმე წერილი.

გრ. ორბელიანმა თავის ლექსში მეტად მკაცრი განაჩენები გამოუტანა ახალთაობას. 1872 წლის ვარიანტით ავტორი ამბობდა:

ვაი საბრალოს
ჩვენს საქართველოს
თქვენ დაებადეთ მის სადიდებლად

. . . .

კოლო-ბუზები
ლიბერალები,
ცრუ-პოეტები
პატრიოტები
აკაკიები [1]) ბაკაკიები
რაიონელები [2]), გოგიტელები [3]),
მეხხი [4])—მევლე [5])
მელიქ-ალები [6]).

(იხ. ი. ჭავჭავაძის თხზულებანი, ტ16, 1914 წ.).

პოეტს ამის შემდეგ არ შეუწყვეტია ბრძოლა ახალთაობის წარმომადგენელთა წინააღმდეგ. 1874 წ. ძველი **სემინარისტის** ფსევდონიმით გამოაქვეყნა „ცისკარში" გ. წერეთლის „მგზავრის წერილის" განხილვა, რომელშიაც იგი სასტიკად აკრიტიკებდა ამ მოძრაობას და სწერდა: „ჩვენის ენის გასომხება არ უნდა დამკვიდრდეს ჩვენს მწერლობაში მწერლების უნიჭობითა..ეს მგზავრობა რომ არ დაებეჭდა ავტორს, ვითომ რა დააკლდებოდა ჩვენს ლიტერატურას? დააკლდებოდა მარტო ერთი, **რაღაცა თხზულება,** რომელიც ამოაჩენს მხოლოდ **უნიჭობას** და ენის **უცოდინარობას"**

გრ. ორბელიანი ანტონ კათალიკოზის თეორიას იცავდა ენის საკითხში და ძველი სასულ. მწერლობაც მოტრფიალე იყო. გ. წერეთელს, აკაკისა და ს. მესხის სახით ახალ ხალხური იმერული კილო მტკიცდებოდა მწერლობაში. ორბელიანში ეს გარემოება უდიდეს აღშფოთებას იწვევდა. „ფერხული და ბუქნაში" გრ. ორბელიანი თავს დაესხა **ს. მესხს,** „დროების" რედაქტორსა და 70-ანი წლების ერთ-ერთ თვალსაჩინო დემოკრატ პუბლიცისტს. ლექსი დაწერილია 1876 წ. მარტში. ამ წელს შესრულდა ათი წელი გაზეთ „დროების" დაარსებიდან. რედაქციამ ზეიმით იდღესასწაულა ქართული პერიოდიკის ეს მნიშვნელოვანი თარიღი. იუბილეის დაესწრო ინტელიგენციის საუკეთესო წარმომადგენლები, და სოიხური მწერლობის დელეგატები, მიესალმა **დ. ყიფიანიც** წერილობით: „ვისურვებთ გულით, რომ ეს გაზეთი გაღონიერდეს, გავრცელდეს და საფუძველი გაემკვიდროს ხალხის სასარგებლოდ. მოვალ-ქამიერ სიცოცხლე მისი", („დროება" № 24 1876 წელი).

ასე არ მსჯელობდა დიდი ფეოდალი და სარდალი გრ. ორბელიანი, „დროების" იუბილეს მან მეტად მკაცრი სატირა უძღვნა; პირველ რიგში პოეტი ენას უწუნებს „დროებას", **არსებითად კი მას მოსწონს მთელი „დროების მიმართულება.** პოეტმა ერთხელ კიდევ გამოსთქვა თავისი აღშფოთება შექმნილი პირობებით:

თუ ამ დროსა
უნიჭოსა
უკაცოს, ,
რომ დროება
წინ გვიძღვება
მესხითა.

„ამ დროით ეს აღშფოთება **მომაკვდავ ფეოდალის** აღშფოთებას წარმოადგენს, რომელსაც ცხოვრების მეთაურ ფეოდ. მხატვრული არისტოკრატია მიაჩნდა, მაგრამ ისტორიამ მას საფუძველი გამოუთხარა დაუწყო ცხოვრების მეთაურობის დაკისრება ბურჟუაზიულად განწყობილ კულტურულ ინტელიგენციას მოუმ.

---

1) აკაკი წერეთელი.

2) რაიონელის ფსევდონიმით ნ. ნიკოლაძე სწერდა „კოლოკოლში".

3) გ. წერეთელი.

4) სერ. მესხი—„დროება"-ს რედაქტორი და პუბლიცისტი.

5) პუბლიცისტი დავ. მიქელაძე.

6) მელიქიშვილი — „დროება"-ს გამომცემელი.

ხადა. გრ. ორბელიანისათვის ყოვე-ლივე ეს მიუღებელი იყო და თავისი განწყობილებაც გადმოღვარა მკაცრ სატირულ ლექსში.

აღვნიშნოთ, აქვე, რომ არის შე-ნახული გრიგოლ ორბელიანის მი-ერ წაკითხული „დროების" ეგზემპ-ლიარები, რომელზედაც პოეტის ხე-ლით ფანქრით არის აღნიშნული შე-ნიშვნა ამა თუ იმ ავტორის ენისა და აზრების შესახებ.

დროების ათი წლის იუბილე

ფ ე რ ხ უ ლ ი დ ა ბ უ ქ ნ ა

ვერ ისწავლა მესხიმ წერა,
ვერა!... ვერა!...
რომ მან წერა
ვერ ისწავლა, ვერა, ვერა!
ბუქნა.—ჰოო, ჰოო, ვერა, ვერა!

☘

ათი წელი,
ასი წელი
რას არგებს
უნიჭობა
თუ თან ჰყვება
მწერალსა?
ბუქნა.—ჰოო, ჰოო, რას არგებს?

☘

ნეტა მესხის
რათ არ ესმის
ყვედრება,
რომ მან ენა
წაგვიხდინა,
წაბილწა?
ბუქნა.—ჰოო, ჰოო, წაბილწა!

☘

მოგვაწყინა,
ბაზრის ენა
სომხისა:
ბილქამ, ალბად,
არხაინათ
ილბალი.
ბუქნა.—ჰოო, ჰოო, მოგვწყინდა!

☘

გრამატიკას
და ლოღიკას
არ დასდევს;
არახუნებს
თითქო კეტებს
სცემს ყურსა.
ბუქნა.—ჰოო, ჰოო, არახუნებს!

☘

ვაი რა დრო
სამწუხარო,
მოგვევსწრო,
რომ ხმა ცისკრის, [1])
აღარ გვესმის
საამო!
და დაბნელდა
უდროო და მნათობიც! [2])
ბუქნა—ჰოო, ჰოო, ვაი დროსა!

☘

რომ კრებული [3]).
მარილ-ქვბული
დავკარგეთ,
და დავჰღუმლდით,
დავმორჩილდით,
დროებას.
ბუქნა—ჰოო, ჰოო, ვაი დროსა!

☘

ფუ ამ დროსა
უნიჭოსა
უკაცოს
რომ დროება
წინ გვიძღვება
მესხითა.
ჩვენის ენის
ჩვენის ქვეყნის
მფარველად!!!!
ბუქნა—ფუ, მესხის და მის
დროებას,
ფუ ჩვენცა,
ჰოო, ფუ ჩვენცა.

—:—

გრ. ორბელიანის ეს ლექსი ქვეყნ-დება ი. ჭავჭავაძის ხელნაწერის მი-ხედვით.

[1]) „ცისკარი"—ჟურნალი, რომელიც გა-მოდიოდა 1875 წ. ივ. კერესელიძის მეთა-ურობით, გრ. ორბელიანი იყო უახლოესი თანამშრომელი.

[2]) „მნათობი" გამოდიოდა 1869-72 წლებ-ში. ნ. ავალიშვილის რედაქტორობით.

[3]) „კრებული" გამოდიოდა 1871-1873 წ. გ. წერეთლის რედაქტორობით.

ჩელიაბინსკის სატრაქტო ქარხანა ამუშავდა

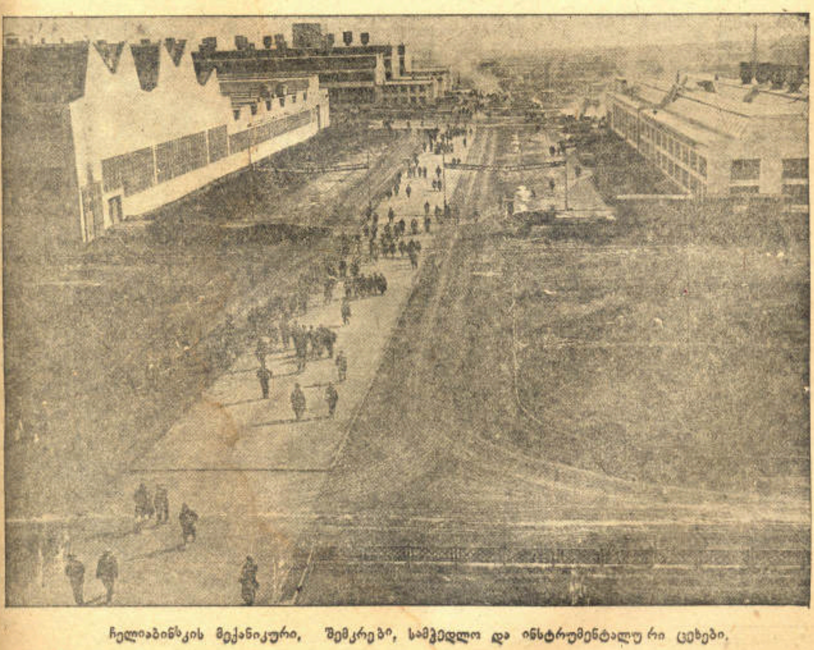

ჩელიაბინსკის მექანიკური, შემკრები, სამჭედლო და ინსტრუმენტალური ცეხები.

წვეულების თადარიგში*)

პანტელეიმონ ჩხიკვაძე

შერვაშიძისას სუფრა გაშალეს.

თვალუწვდენი დარბაზი სავსეა წარჩინებული სტუმრებით.

ნაირი ღვინით სავსე ბოთლები დარაჯებივით დგანან თოვლივით მოელვარე სუფრაზე.

მერიქიფეები ფრაკებით დასრიალებენ გაპრიალებულ იატაკზე და გაშლილი სუფრა დაუშრეტელად იტვირთება გემრიელი ხორაგით.

ყვავილების აჭრელებს ვერცხლისფერი ბაკულები და ფერადი კვერცხებით სავსე ლანგრები, კანფეტები, ძვირფასი ხილი, უამრავი ტკბილეული და დასპირტული სასმელების ურიცხვი სიუხვე.

რუსი სტუმრები განცვიფრებული შეჰყურებენ ქართულ ტკბილეულით დაწყობას, მაგრამ შერვაშიძე გურულ ტრადიციებს არ ღალატობს და ნადიმს მამაპაპური ყაიდით იწყებს.

აკურთხეს სუფრა.

„ქრისტე აღსდგა"-ც დააგუგუნეს და სტუმრებმა ერთმანეთის წაბაძვით ფერადი კვერცხები კბილებზე გაისინჯეს.

— დამკარით თქვენო მაღალაღმატებულებავ!—გაუწოდა შეღებილი კვერცხი შერვაშიძემ გენერალ შირინკინს და ცალი ხელით ულვაშები შეისწორა.

— მადლობელი, მასპინძელო, მადლობელი!—გადიხარხარა ხასიათმოსულმა გენერალმა და დამტვრეული კვერცხი ლანგარზე გადაგორა, მეორე აიღო და მას ვერცხლით მკერდ ნაკაშიძის ქალს გაუწოდა: შემეჯიბრეთო. კნეინა ნაკაშიძემაც არ დააყოვნა, მის მაღალაღმატებულების გამოწვევის საპასუხოდ კირკიტა კვერცხი შეარჩია, დაჰკრა და დაამსხვრია..

— თქვენთანაც წავაგე, კნეინა, როგორც ჩანს ბედი არ მწყალობს..

— ბედი აქ რა შუაშია, თქვენო მაღალაღმატებულებავ!

— არ ვიცი შუაში ვინ არის.. ეს ის კია რომ წავაგე,—ბოხძლი ხმით კვლავ გადიხარხარა შირინკინმა და ესლა გუბერნატორ სტაროსელსკის გაუწოდა ხელი შესაჯიბრებლად.

სტაროსელსკი აქამდე მოწყენით იჯდა, საერთო მხიარულებისა და განსაკუთრებით ახალგაზრდა კნეინების სილაღ-კისკისს ყურადღებას არ აქცევდა, შირინკინის გაწვდილი ხელი რომ შენიშნა, ზანტად წამოიწია, ლანგარზე კვერცხი აარჩია, დაჰკრა და ამანაც ჩაუმტვრია შირინკინს დიდის წვალებით ამორჩეული მატიხულა.

— მეყოფა, მეყოფა ბატონებო!—შეტრიალდა შირინკინი და კვერცხის გამონაჯვავი ხელზე მიკრული ნაღებადი მოიშორა..

შერვაშიძე ხან ვის გაუჯიბრდებოდა და ხან ვის, მაგრამ გამარჯვებული მაინც თვითონ რჩებოდა.

დაკარგული კვერცხით, აბა როგორ არ გაიმარჯვებს ყოველგვარ გასართობებში აზარტულად მოყვარული შერვაშიძე.

ტკბილეულს მორჩნენ და მერიქიფეები ვახშმის თადარიგს შეუდგნენ.

სუფრის გაწყობამდე სტუმრებმა ბანქო მოიშველიეს და შმენ-დეფერით გაერთნენ.. გახურდა თამაში.

— ასოცი თუმანი ბანკი,—გამოაცხადა შერვაშიძემ და ბანქოს ყუთიდან ქაღალდი გამოაძვრინა..

— მომეცით!—გაიშვირა ხელი გახურებულმა შირინკინმა და სულთან კრიმ-გირეის წასჩურჩულა „ვანაბერიდ"-ო.

— რვა!—გაუბრწყინდა თვალები შირინკინს. კრიმ-გირეიმ სიამოვნებით გრძელი წვერი ჩამოიფოცხა.

— ცხრა!—გახსნა ქაღალდი შერვაშიძემ და წააგებულმა შირინკინმა ასოცი თუმანი ბანკში შეაცურა.

— მივდივარ ბანკს,—აცხადებდა ჯონ ელიოტი, უამრავ ასიგნაციების დანახვაზე.

— გაუშვით, გაუშვით!

— არ მოხსნათ!—უჩჩიეს შერვაშიძეს აქეთ-იქიდან.

— ინებეთ, სერ!—გაუწოდა ქაღალდი შერვაშიძემ და ფულებს ხელი შეავლო. „ნუ თუ ამდენი ფული ერთად უნდა წავაგოო".

— რვა!—უაზროდ წამოიძახა გახარებულმა ელიოტმა.

შერვაშიძეს ფერი ეცვალა. ქაღალდი დაჩითა და..

—რვა!—სიხარულით; წამოიძახა ამანაც.

— გადაურჩით! მე აღარ მინდა,—დაიხია უკან გონიერმა ინგლისელმა.

— ყოჩაღ, ბატონო ქიშვარდი! ძალიან კა დაურჩით.

— დაფრთხა ეგ ლორის ჯიში თორემ.. იქნებ ხომ მეორედ ინებოთ ქაღალდი, სერ! —მიუბრუნდა ელიოტს შერვაშიძე.

— მომეცით.. რაკი თქვენ გსურთ, მომეცით,—გაუწოდა ხელი ელიოტმა.

— წააგებთ, ბატონო ქიშვარდი! მერწმუნეთ რომ წააგებთ,—იწინასწარმეტყველა ჯაყელმა.

— რას ინებებთ სამახარობლოს!—დასცინა შერვაშიძემ აცქმუტებულ ჯაყელს და ელიოტს, ქაღალდი გაუწოდა.

— ცდაგეართ!—დინჯად სთქვა ინგლისელმა.

— ექვსი!—უხალისოდ გახსნა ქაღალდი შერვაშიძემ და ანთებული თვალები ჩაუჭრა.

—შვიდი!—თითქო ზმორებით უპასუხა ელიოტმა და ეკატერინკების ჯღლგა თავისკენ გადაიტანა..

— ხომ გითხარით,—ნიშნის მოგებით მიაძახა ახალგაზრდა ჯაყელმა.

— ვახანებ მაგ ლორის ჯიშს,—ჩაილაპარაკა ჩუმად შერვაშიძემ და ელიოტს ზიზღით გადახედა.

— ვახშამი მზად გახლავთ,—მიაპატიჟა დიასახლისმა სტუმრები და წარჩინებულებს საპატიო ადგილი თვითონ მიუჩინა.

აზარტში შესული მოთამაშეები სინანულის გრძნობით გამოეთხოვნენ სათამაშო მაგიდას და სუფრას შემოუსხდნენ.

ყველა გაოცდა სუფრის იშვიათ მორთულობით.

ყველას უკვირდა ძვირფასი საუზმის ნაირნაირობა. აღარ იცოდა კაცმა თუ რით დაეწყო ვახშმობა და რა უფრო გემრიელი იყო ამდენ ხორაგში.

აგერ, ქინძის ძმარში ჩაწყობილი ცოცხალი კალმახი იტაცება, თევზს, გარშემო შემდგარი წვერა და ქაშაპი... რძეშეტბობილი სულგუნი, ჰყინტი ყველი პიტნით, ონჭოთი და უმბალოთი, შეფუცხებული ვარიები, რცველად მოხარშული დედლები, ბატკანი თავისავე ტყავში მოშუშული, ინდაური შემწვარი და ჩახაკებული.. მაგიდაზე აგებული გოჭები, მაშხი შებოლილი და შებოლაქი.. ლობიო და ხიზილალა.. პილპილნარევი საწებელი, მჭადის ფოთოლქვეშ დამცხვარი ჭადები, ბაჟაღლო ლომისლოთი და, პური.. თონის პური, აბა რაღა სახსენებელია გაცინცხალებულ აზიურ ტლეპებთან.

ზოიან და შეექცევიან.

ისევე ქართველი თავად-აზნაურობა, თორემ რუსი სტუმრები ვერც კი ბედავენ სუფრის ხელით შეხებას.

შერვაშიძემ ღვინო დაილოცა და თამადათ ხასიათშესული ჯაყელი აღლეგრძელა.

ყველამ სასწრაფოდ გამოსცალა თავადთ მიხეული თვალადი ვაჟკაცის სადღეგრძელო, რომელიც ორბიტზე გადაცილებული იყო, მაგრამ დარდიმანდი იერი ჯერ არ დაეკარგა.

გენ. შირინკინი კალმახმა გაიტაცა და დაკარწახებულმა ქშენით მიამლა თევზეულს აზიზ ოლუფას.

კრიმ-გირეი ხახადირეს შეექცეოდა..

ადგილობრივი თავად-აზნაურები, ღვინის სმის მოლოდინში, მაუქან საჭმლის ერთი ბოლეთ და დოოს მოსაკლავად შეფუცხებულ ვარიებს უფრო ეტანებოდენ, ისედაც ცხარე საწებელს პილპილს აჭრიდენ და საწებელში ათოვლებულ შემწვარ პურის ქერქს მორიდებულად ახრამუნებდენ.

სტაროსელსკიმ ღვინოები გასინჯა და როგორც გამოცდილმა აგრონომმა ჩხავერით სავსე ბოთლი წინ დაიდგა.

ზოგმა ოჯალეში აირჩია, ზოგმაც ალადასტური.

გენ. შირინკინს სულმა წასძლია და ყველა ჭამწიკი გასინჯა, არჩევანში უკვე შეზარხოშდა და ჯერ კიდევ თამადას სადღეგრძელო არ ეთქვა, რომ რუსული „მრავალჟამიერი" წამოიწყო.

— ჩავლეშვილო, მასახელე! — შესძახა შერვაშიძემ სპეციალურად იწვეულ გურულ მომღერლებს და სუფრის ბოლოში დაიგრიხა ორკაპი კრიმანჭული. „ხასანბეგურას" იმღეროდენ გურულები და წკრიალა მოძახილი სმენას ათრობდა.

სუფრის თავში თამადა წამოდგა და წყვილი ჯიხვი წინასწარ გამოიწყო. ერთი ერისთავს გაუგზავნა და ცალი თვითონ გაივსო.

— დღეგრძელობა და ტკბილი ცხოვრება მათ მაღალაღმატებულებას გენ. შირინკინსა და სულთან კრიმ-გირეის, კეთილი იყოს მათი ჩვენში მობრძანება, ალავერდი ვარ ჯაბასთან!

— იახშიოლ!—უპასუხა ერისთავმა და ჯიხვი ვერცხლის ზარინშამდე აავსო.

— ჩავლეშვილებმა „მადლობელი" იმღერეს.

მეფის მოადგილის თანაშემწეებს თვალში მოუვიდათ გურული მომღერლები, რომელნიც თავიანთი წკრიალა ხმით გაიდონებასაც გააწბილებდენ და საჩუქრად ასიანი ეკატერინკა გაუგზავნეს.

---

*) რომანიდან: „ნაბოლეები".

ინგლისელი კონცესიონერი თითქმის არავითარ მონაწილეობას არ ღებულობდა საუბარი ლხინში, იჯდა თავისთვის გამგუნებულსავით და დროგამოშვებით ძველისძველ ოჯალეშს წრუპავდა. ხანდახან ინჟენერ ტომს გადახედავდა, ორიოდ სიტყვით გაესაუბრებოდა და ისევ მოწყენილობაში იძირებოდა.

თამადა აჭიანურებდა სადღეგრძელოებს და ყოველ სადღეგრძელოს შესაფერ სასმისებს უფარდებდა. ბოლოს კულაც მოითხოვა შეზარხოშებულმა თამადამ და საგანგებო სასმისით შერვაშიძის სადღეგრძელო ჩაკრაკით გამოცალა.

-- ბევრს გაუჭირდა უცნაური სასმისით ღვინის დალევა. კულა გადაეგდეს და ჭიქებს დაუბრუნდენ.

თამამად იწყინა სტუმრების ასეთი საქციელი, მაგრამ მათ მაღალაღმატებულებათა წვერით გაჭინჭყლებას ვინ გაბედავდა.

შუაღამეს გადაცდა.

თამადა ჯერ კიდევ არ ჩქარობდა სადღეგრძელოებით და „ალავერდი იახშიოლ" დინჯად მოგზაურობდა შეზარხოშებულ სუფრაზე.

თამადას, სათბილო და ბერძი უშობელის წყვილი ბეჭი მოართვეს.

— სათბილო ერისთავს მიართვით, ბეჭი ერთი ნაკაშიძეს.. ერთიც აბა ვინ არის ხელმარჯვე ვაჟკაცი?!—თვალს ატანს სტუმრებს შექეიფიანებული თამადა.

— ერთს თქვენ თვითონ გაუძლებით,— აქეზებს თამადას შერვაშიძე.

ჯაბა ერისთავმა სათბილო, დანის პირზე მოისადაგა და ერთი იდლის სიგრძე ოშივარი ცვარდნილი ტყემლის საწებელში ამოვლებული ნაჭერი მათ მაღალაღმატებულებას გაუგზავნა.

გენ. შირინკინი დაიბნა ერისთავის ძღვენზე და არ იცოდა მშრალი ხორცისთვის რა მოეხერხებინა. ბოლოს, როცა თვალი დაატანა თუ როგორ მადიანად შეექცეოდნენ სხვები უძვარეულის აზიურ ულუფას, თვითონაც ხარბად ამოაწო მსუქანი ნაჭერი ცხარე საწებელში და მადიანად ჩაილუკმა. ნაკაშიძემ ბეჭი აიკალათა. ძვალს რომ მიუბლუდა ოჯახის პატივსაცემად მოთლო შეახერხა. ეს შენიშნა შერვაშიძემ და ნაკაშიძეს გადაუძახა: თუ ჩემი სიყვარული გაქვს მალხაზ, ბეჭი გასუფთავე და წკაპურტიც დაჰკარი.

შერვაშიძემ იცოდა თუ რა რიგად უყვარდა ნაკაშიძეს გათხეკილი ბეჭის შუათით გამტვრევა, ამიტომ წინასწარ გაათრთხილა მან, მასპინძლის შეურაცყოფის შიშით თავშეკავებული თავადი.

— არა, ბატონო ქიშვარდი, ბეჭის ძვალს აქ გათხეკენ სადაც..

— თუ ჩემი ხათრი გაქვს.—აღარ დააცადა შერვაშიძემ და კიდევ შეეხვეწა.

ნაკაშიძემ აღარ დააყოვნა, ბეჭი გათხეკა, სინათლეზე გაღმოხედა და უმალ თამადასთან გაჩნდა..

თამადამ ჩამოართვა თავადს გასპეტაკებული ბეჭი...

ნაკაშიძემ ხუთგოჯიანი შუათით მოზნიქა, ბეჭის შუაგულს მიუღირა დაჰკრა და დაამსხვრია..

ოღველივე ტაში და ხმაურობა შეიქნა.

ინგლისელმა ირონიულად ჩაილიმა თავისთვის და ინჟენერს რაღაც წასჩურჩულა.

შირინკინს სიცილი აუტყდა ნაკაშიძის „დევგმირობაზე".

— ეს რა ვაჟკაცობაა... ტაშის დაკვრად არ ღირდა, ღმერთმანი! ასეთ ძვლებს დიდ ჟინობით დავამტვრევ,—დაიჩემა ღვინომკბენილმა გენერალმა.

შერვაშიძე მიეკიდეს თუ სურვილი არ შეგისრულოს, ბატონო გიგო!—მიმართა ქიშვარდმა თამადას—ნება მომეცით გაუწმინდო ბეჭი და მის მაღალაღმატებულებას შევთავაზო გასატეხად.

— სიამოვნებით, ბატონო ქიშვარდო, სიამოვნებით!

სასწრაფოდ მეორე ბეჭი გაასუფთავეს და გენერალ შირინკინს შესთავაზეს.

— დაიჭით!—მიუბრუნდა შეზარხოშებული გენერალი თამადას, ნაკაშიძის წაბაძვით ჯუჯა შუა თითი მოდრიკა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა ბეჭს დაჰკრა, მაგრამ..

მაგრამ უვნებლად გადრჩა.

ცხლა კრიჭ-გარეიმც თკადრა შეჯიბრში გაყოლა. შემოჰკრა მაგრამ.. ისევ უშედეგოდ.

ერთხელ კიდევ სცადა შირინკინმა, მეორედ, მესამედ და როცა ბეჭის დამტვრევის ნაცვლად საკუთარი შუა თითი გაუსკდა სისხლით, ძვალზე უშნო დახეთქებით, —ნუ ეგო კ ჩორტუ!—წამოიწახა გაბრაზებულმა და სისხლიან თითზე ხელსახოცი შემოიხვია.

— ეს უფრო მაგარია, როგორც ჩანს.. მოვტყუვდით.., დაიჩემა გაჭირვებულმა გენერალმა, მაგრამ ამ დროს ნაკაშიძე გაჩნდა თამადასთან, რომლის მახლობლად შირინკინი იჯდა და სთხოვა ნება მიეცა მისთვის ბეჭი ნეკით დაემტვრია

— დაჰკარით!—კვლავ ბუტბუტებდა შირინკინი.

ნაკაშიძემ დაჰკრა ნეკი და ბეჭი დაიმსხვრა

შირინკინმა თავისი ხანჯალი მოითხოვა.

ადიუტანტებმა ოქრო-ნაჭედი ხანჯალი მოურბენინეს შირინკინს.

— ინებეთ თავადო! თქვენისთანა ვაჟკაცს ასეთი ხანჯალიც მოუხდება.—კმაყოფილებით სთქვა გენერალმა და ხანჯალი ნაკაშიძეს წელზე შემოარტყა.

თამადამ ჯიხვი გაიმეორა.

ღვინომ გაჰქრა და სანადიმო დარბაზი „ბოლდადურისა" და „ლეკურის" არენად გადაიქცა.

მიუპატიჟებელი სტუმრები

თამადამ საპატიო სადღეგრძელოები მოათავა.

მეფის სანოვნიკების შემდეგ თამადამ დიდის მოკრძალებით ადღეგრძელა კონცესიონერი სერ ელიოტი, ბანკის მმართველი ამილახვარი, მოწვეული მეუკანი, თავადი თავდგირიძე, თავადი და გურიის მარშალი ერისთავი, პოლკოვნიკი მიქელაძე, თავადი ამირაჯიბი, აჯამეთის მფლობელი მესხი, და სხვა საპატიო სტუმრები..

ბოლოს მაზრის უფროსი და მისი თანაშემწე ერთ სასმისში მოაქცია და მაზრის უფროსს მოწყენილობა დაეტყო.

ჯერი მიდგა ბოქაულებზე. ჩოხატაურის უბნის ბოქაული ჭუცურაძე განთქმული

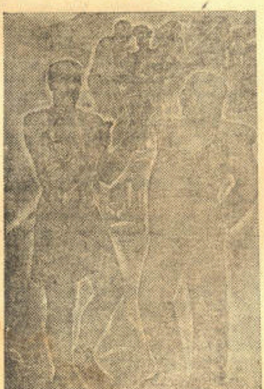

იყო თავისი სისასტიკით, მაგრამ შავრაზმელობაში ჩიჩიას მაინც ვერ წაუდგებოდა.

ჩიჩიაც აქ იყო, როგორც შერვაშიძის ახლო ნათესავი და ჯერი მიდგა მის სადღეგრძელოზეც.

— ჩიჩია!—გაივლო გულში გუბერნატორმა და სამეგრელოში მომხდარი ამბები მოიგონა. უცებ უგუნებობა დაეტყო გუბერნატორს, ჩიჩიას აჩხედ-დაჩხედა და აქამდე ფხიზლად თავშემონახულმა ბრაზით ხელიანი ჭიქა უჯეროდ გადაჰკრა.

შირინკინმა კი ქუთაისის სავადმყოფო და ამჟამად უკვე გადაყენებული გუბერნატორი გაიხსენა, დაჭრილი ჩიჩია მეხსიერებაში აღიდგინა და სადღეგრძელოში ქება შეასხა.

წათამამებულმა ჩიჩიამ დრო იხელთა და ახალი გუბერნატორის დასაბეზღებლად შორიდან მოჰყვა ჭორაგმებსა და გადაკრულ წკიპურტებს. სამადლობელი ასე დაასრულა სამეგრელოს ნაბოქაულარმა:

— ჩამოყენებული ბოქაული ვარ, მაგრამ მისი უდიდებულესობის, ჩვენი ხელმწიფე იმპერატორის სამსახურში, მაინც ერთგული ჯარისკაცი ვიქნები ყველგან და ყოველთვის.

სტაროსელსკიმ მხრები აიჩეჩა, ჩიჩიას ზიზღით გადახედა.. და „ფეხმოტეხილი წუნკალი"—გაივლო გულში დაუყოვნებლივ

ატრუებულმა შირინკინმა კი აქვე მოინდომა დაწვრილებით გამოერკვია ბოქაულის გადაყენების მიზეზები, რაზედაც სტაროსელსკიმ არ დააყოვნა და ერთბაშად მიახალა: სათანადო ნდობითა და უფლებებით აღჭურვილმა გუბერნატორმა უკეთ იცის გუბერნიის შიგნით ვინ რა ღირსების მატარებელია.

ჩიჩია გადაყენებულია ჩემი პირადი ბრძანებით და ახსნა-განმარტებას, მხოლოდ სათანადო ინსტანციები მიიღებენ ასეთი ნაბიჯის გადადგმისათვის. აქ კი.. ნება მიბოძეთ ლხინი დავლიოთ და.. სახელმწიფო საკითხებზე მსჯელობის დროს ცოტა თავდაჭერილობა გამოვიჩინოთ

შირინკინი არ ითმო, მაგრამ ბრაზი გულში ჩაიკლა და ადიუტანტს წასჩურჩულა „ჩაწერეო".

გუბერნატორის მკვახე პასუხზე ჩიჩიას ენა დაება. სტაროსელსკის დასაბეზღებლად წინასწარ შედგენილი გეგმა უცებ ჩაეშალა, მან ვერაფერი სთქვა ამ დღეებში სამეგრელოში მომხდარ ამბების შესახებ.. ვერც უპარდიას მკვლელობა და გლეხების აჯანყება ახსენა ნაბოქაულარმა ხელისუფალთა წინაშე და ვერც იმის თქმა გაბედა, რომ ყოველივე ეს გუბერნატორის ლმობიერი პოლიტიკის შედეგიაო. როგორც ეს ღრმად სწამდა თვითონ ჩიჩიას და მის თანამოაზრეებსაც.

სადღეგრძელოები გრძელდებოდა.

მამლებმა რიხიანი იყივლეს და გადაწურულ დარბაზში ფანჯრები მოსინათლდა.

ნადიმი ზენიტს უახლოვდება.

სადღეგრძელოს სცვლის და გურული სიმღერები, გახურებული ტაშითა და ცეკვით თავდება..

შეზარხოშებული შერვაშიძე დავლურს უვლის და ეშხიან კნეინებს საცეკვაოდ ეპატიჟება.

თამადასთან თითო ალაბიანი შებრაწული გოჭები შემოიტანეს ზამფურებით. ფეხზე დამდგარი შემწვარი ბატკანი და ნაირნაირი საწებელი.

მოხიბლული სტუმრები მგლებივით წაეტანენ ოხშივარაღიდენილ ულუფებს და ეწყსრივად აქონგრინდნენ.

ოდის აივანზე ფეხის ხმა მოისმა.

ლხინში ჩაძირული სტუმრები ერთმანეთს ვეღარ არჩევენ.. ღვინო-შეკბენილი კნეინები ფლირტით ერთობიან და ახალგაზრდა თავადებს თამამი ხუმრობით აწითლებენ

კარი გაიღო და დარბაზში ნაბადშემოხვეული „სტუმრები" გამოჩნდენ. ბევრმა ვერც კი შენიშნა მოუპატიჟებელ სტუმართა შე-

მოსვლა და მოწინავე ნაბდიანმა ნაბიჯი შეაჩერა.

— კამპანიის გაუმარჯოს!—დაბალი, მაგრამ ხორხოში ხმით მიესალმა სტუმრებს უდროოდ წვეული.

ლხინი გრძელდება.

ჩაცლეშვილები „პატარა საყვარელის" აკირკიტებენ.

— კამპანიის გაუმარჯოს!—აუწია ხმას ნაბდიანმა და ნაბიჯი არ გადაედგმის ნაბადი კუთხეში გაისროლა

ჩაცლეშვილებმა იარაღში ჩამჯდარ ახალ წვეულებს მოჰკრეს თვალი და სიმღერა უადგილო ადგილას გასწყვიტეს...

შერვაშიძე ფეხზე წამოიჭრა და... დარეტიანებულმა თვალები ზედიზედ დაახამხამა. არაფერს მსგავსს არ მოელოდა და მოუპატიჟებელი სტუმრების დანახვაზე გაშეშებული დარჩა.

— ხომ არ შეგიშალეთ?!—იჩქარა ახლად წვეულმა.

სიწყნარ[illegible]მოვარდა.

— ვინც მოვიდა გაუმარჯოს!—ცივად დაიძახა საპასუხოთ თავზარდაცემულმა შარვაშიძემ და მოუპატიჟებელ სტუმრებს ღიმილით შეეგება.

— დათიკო! საიდან? როგორ?—გამოფხიზლდა უცებ შერვაშიძე და მოსალოდნელი უბედურების თავიდან ასაცილებლად, შერვაშიძეს ღიმილით ხელი გაუწოდა.

— იცნობდეთ... აზნაური... შევარდ...

— მიცნობენ... თუ არა და ეხლა გამიცნობენ რა ბიჭიც ვარ. სიძირო არ არის,—დაასწრო შევარდნაძემ—ისე აზნაური ვარ, მაგრამ თავი აზნაურობით არ მომაქვს...—შევარდნაძე შეტრიალდა და მხლებელთ გასძახა: „შემოიყვანეთ".

დოლიძემ და გოჩა ურიდიამ პაგონებ ჩამოგლეჯილი ოფიცერი შემოიყვანეს.

შევარდნაძე ეხლა შერვაშიძეს მიუბრუნდა. უკაცრავად ეს ვაჟბატონი გაიცნო თქვენს დიდებულ სტუმრებს და დანარჩენს მე თვითონ მოგახსენებთ.

შერვაშიძე სრულიად გამოფხიზლდა გრომოვის დანახვაზე დავთარი დაეშვა გულზე მასპინძელს და ასეთი მოულოდნელი შემთხვევით გამოწვეულ მდგომარეობაში მოექცა.

— იცნობდეთ,—თვითონვე დაასწრო შევარდნაძემ—გურიის ჯალათი გრომოვი გახლავთ...

გრომოვს ნაცრისფერი ედო. ქვემო მინაკერზე დამაგრებული პაგონები მხრებზე სასაცილოდ ეკონწიალებოდა, და მარჯვენა თვალის მაღლობზე [illegible] კოპი აჯდა. ეტყობოდა ძალზე ნაბეგვი იყო.

— Это что такое! Офицер, что это такое!!

— დაიღრიალა შირინკინმა, ფეხზე წამოიჭრა და პაგონებ-დაგლეჯილი ოფიცრის დანახვაზე რისხვად გადაიქცა...

— ეს თაიხუდი ვინ არის? აჰყარეთ იარაღი!

შერვაშიძეს ზარზარაან ფერი დაედო. შევარდნაძემ კი ულვაშებში ჩაიღიმა.

— აჰყარეთ იარაღი!—ახაკუნებდა ფეხებს შირინკინი და ბრაზით წვერებს იგლეჯავდა.

ადიუტანტები, ბოქაული მეკოროშვილი და ზოგიერთი დაბალი ჩინის მოხელეები ფეხზე წამოიჭრნენ მისი ალმატებულების ბრძანების შესასრულებლად, მაგრამ შევარდნაძის ხელის ხლება ვერ გაუბედეს.

— ის თქვენი სარჩელი იყოს,—წაჰკრა კეფაში გრომოვს შევარდნაძემ.—ეხლა კი ნება მომეცით მეც და ჩემმა მხლებლებმაც თქვენთან ერთად ვიქეიფოთ.

გამოუვალი მდგომარეობა შეიქნა

გრომოვი საზიზღრად ქშინავდა და ბრაზით მოწოლილ ცრემლებს ძლივს იმაგრებდა

— მობრძანდით,—დაარღვია სიჩუმე სტაროსელსკიმ,—ჩემდამი რწმუნებულ გუბერნიაში მომხდარ ამბებზე, ნება მომეცით მე ვიყო პასუხისმგებელი. დაბრძანდით, თქვენ კი—მიუბრუნდა სტაროსელსკი ოფიცერ გრომოვს—როგორ მოხდა რომ ნატანების ნაცვლად ჩოხატაურში გაჩნდით?!

— მე მყავს ჩემი ერთგული ეცეროსი და ნება მიბოძეთ პატაკიც იმას ჩავაბარო

— კეთილი! კეთილი, კეთილი!—დააქნია თავი გუბერნატორმა

— ალიხანოვ-ავარსკი სად არის ამჟამად?—იკითხა მანვე.

— დილით გაემგზავრა ნატანებში—გაჰბეცა მაზრის უფროსმა.

— მაშ ეს გრომოვი...

— გრომოვი კი საშინლად ყაძახით ჩოხატაურის უბანს ეწევია „დასამშვიდებლად"—ჩაურთო შევარდნაძემ.

— არაფერია... ნება მიბოძეთ ეს საკითხიც მე თვითვე თქვენო მაღალაღმატებულებავ!—მიუბრუნდა სტაროსელსკი მეფის მოადგილის თანაშემწეებს და კერძოდ სულთან კრიმ-გირეის ყურში რაღაც ჩასჩურჩულა.

— მართალია, მართალი!—დაემოწმა კრიმ-გირეი გუბერნატორს.

— დაბრძანდით, ყმაწვილებო!—კვლავ მიუბრუნდა სტაროსელსკი შევარდნაძესა და მის მხლებელთ.

— სანამ დავჯდებოდეთ, განკარგულება გაეცით ათი საათის განმავლობაში დასტოვოს გრომოვმა გურიის მიდამოები და ყაზახებიც თან წაიყვანოს... წინააღმდეგ შემთხვევაში...

— იმუქრებით?—დაიქუხა ერთბაშად შირინკინმა.

— წინააღმდეგ შემთხვევაში—ხაზი გაუსვა განგებ შევარდნაძემ—ყველამ მოძალადეებთ მოსული მოხელეები...

— გაჩუმეთ, თავხედი.

— ბატონო [illegible]!—შეუბღვირა შევარდნაძემ გენ. შირინკინს და მხრებიდან შაშხანა გადმოიღო.

ყველას ჭირის ოფლმა დაასხა

შირინკინი სახტად დარჩა შევარდნაძის საქციელზე.

— ხე, ხე, ხე!—გადიხარხარა შევარდნაძემ.—შეგეშინდათ განა?! საცოდავებო! შევარდნაძე უსწორო ბრძოლის ჩვეული არ არის. ენიბავთ, უბრძანეთ თქვენი რჩეული მეომრები გამოიყვანონ, მე ჩემს რაზმს ჩამოვიწვევ და აგერ, ბრძოლა და მოედანიც. საქეიფო დარბაზში კი შევარდნაძე თოფს აღარ დაიჩენს. დიახ ასეთი გახლავთ გურულები, სტუმართმოყვარენიც არიან, მაგრამ თავმოყვარეობაზე ფეხს თუ დაადგამთ, ვაჟკაცობასაც ადვილად დაგიმტკიცებენ.

— ქიშპარდი გამალეთ ჩვენთვის სუფრა!..

— აგერ მობრძანდით, — მიიპატიჟა შერვაშიძემ ახლად მოსულნი და თამადის მახლობლად თავისუფალი ადგილი შესთავაზა, ღიმილით იფიქრა:—დათიკო! დათიკო!

შირინკინს თანდათან თვალში მოუვიდა ახოვანი ვაჟკაცები, ჭირვეულობას თავი გაანება და შერვაშიძეს სავსე ჯიხვი მიაწოდა..

— გოჩა, დათუნა, იარაღი ავიხადოთ!—მიმართა შერვაშიძემ მხლებელთ და იარაღი დიასახლისს ჩააბარა.—თუ ნოდარი არ მოგძულებიათ, თავსავით გაუფრთხილდით ამ ჩვენს იარაღებს და პირველსავე თხოვნაზე უკან დაგვიბრუნეთ.

— როგორ გეკადრებათ... ჩვენს ოჯახში თქვენ ვინ რას გაკადრებთ.—უპასუხა თავის მხრივ დიასახლისმა და შევარდნაძემ ყანწი ასწია.

— მე ვსვამ თავისუფალ გურიის სადღეგრძელოს.

ყველამ ხმა გაკმინდა.

— არ მოგწონთ..! გურიის ღარიბი მოსახლეობა ვერ შეურიგდება ვერც ერთი ჯურის მოძალადეებს.. გაუმარჯოს თავისუფლებ-ს მოპოებისათვის მებრძოლ გურულებს..

სადღეგრძელოს სიჩუმით შეხვდნენ.

გოჩა ურიდიამ ჩიჩიას მოჰკრა თვალი და ღიმილით იფიქრა: დათიკო! დათიკო!

— რა იყო, გოჩა!

— მერთაგ ჩიჩია. ხედავ... დათიკო! —ენა დაება გაბოროტებულ ურიდიას და ტუჩები დაიკვნიტა.

— სხვა დროს. ეხლა არ გამოდგება.

— იარაღს არ ვიხმარ. კბილებით დავგლეჯ. დათიკო!

— არ ივარგებს მეთქი,—ჩუმად შეუტია შევარდნაძემ და შემწვარ გოჭს ბეჭი მოახლიჩა.

— ოო. ლოთინთი! ჩიჩია გვერდით მეჯდეს და გოჩა ურიდია ჩუმად იყოს... ჯოლოზინსკი. დაგაწყვეტინებ გაჩენის დღეს მე ლოთისშვილო!

ჩიჩიამ იცნო ურიდია და ცივცხელი ოფლი დაასხა.

მოსალოდნელი განსაცდელი იყნოსა ნაბოქაულარმა და უცნობებით შეიქნა

ომგადახდილი შევარდნაძე მადიანად ილუკმებოდა. სწორედ ამ დროს საათის უკან დაიძრინა მან თავისი რაზმით ყაზახები, გრომოვი ხელდახელ დაჭირა და შესარცხვენად აქ მოიყვანა.

— ღვინო მიირთვი, დათიკო!—შეეპატიჟა შევარდნაძეს მასპინძელი და ჯიხვი კვლავ მიაწოდა.

— მეტს აღარ დავლევ...

— მიირთვი, თუ გიყვარდე—შეეხვეწა შერვაშიძე, მაგრამ გამოცდილმა რაზმელმა ღვინოს მაინც არ დაეწაფა

გატყდა ლხინი

ნადიმს ელფერი წაუხდა და გადამთვრალნი სტუმრები თანდათან სუფრიდან წამოიშალნენ

გათენდა.

◆ სიმღერა ◆

ი. კულიკი

შენი სიმღერა
არ არის თქმული.
მეც ამ ქებისთვის
არ ვარ ძლიერი.
ლტოლვა ლტოლვაზე
გამრავლებული —
ეს დიდ ქარხნების
უკრაინა არის ხმიერი.
კვამლების იქით
წნდება სიმღერა:
ქებათა-ქება —
ოქტომბრის ტოლი.
დაუძლეველი უკრაინის
ახალი ძგერა,
ფოლადიანი განთიადის
წვით ანათრთოლი.
არა ბალებით,
ფრინველთ ჟივილით,
არა ტრამალის
ხალალ ქარებით,
უკანასკნელი
ავი ტკივილით
ჩემი განკურნე
შენ იარებით.
კიდევ არ არის
შენი პური
მთლად გალეწილი;
ხშირად დამპალი

შენი ყანები,
რამდენი გზები
გაწეული
და ალესილი:
პეტლიურა, მახნო,
ატამანები!
თვითონ ღალატმა,
როგორც ჩრჩილმა
და ბნელ თხუნელამ
შენზე ვერასდროს
ვერ იჯალათა —
შენი მშვენების
მოხადუნებლად.
მოწამლულ თესლით
გახდი ღეხმძიმე,
არამზადები
უნდა გყოლოდა,
მაგრამ ქოხებში,
სად არ მქონდა—
ადგილი იმედს,
შენ გადაადნე
ღირსი ფოლადათ.
სიბნლს და ოფლს ღვრიდი,
არ დაიხავსე.
საყვირის ხმები
დადუმდენ განა?
შენ წარბებამდე
შრომით ხარ სავსე
ო, უკრაინა,
ჩემო ქვეყანა!
შენ ხარ ლამაზი,
კოხტად ჩაცმული.
მაგრამ მე გეტრფი
სხვა შთაგონებით:
როცა იყავი
შენ დევნილი
და გათახსმული,
მაინც არ გახდი
ბუდე მონების.
თუმც პრილობების
გემჩნევა დაღი,
ახალ ქალაქებს
აშენებ ლაღი.
შემოიჭერი
დნეპრომშენებით,
ვით მოტაცებულ

ცეცხლის ენებით.
ვინც იყო წინად
ცხენი ჯაგლაგა,
ვინაც იცოდა
კვნესა მრავალი,
მან დედამიწა
გადაალაგა,
რომ მოიყვანოს
სხვა მოსავალი.
ვინც არ გაექცა
ციხის საურებს,
ვინაც აწამეს
თოკით, დანებით,
შენ ახლა იმათ
უნაზღაურებ,
რომ გადუხადო
დაგვიანებით.
შენ მიაბიჯებ
ვით გოლიათი,
და გამარჯვების
გამოჩნდა ქედი.
შენ ლუმელებით
ხუნთქავ დიადი,
აკვამლებული
და შემომქმედი.
ყოველ ატომში
სჩანს მოზავთული
ხმა მასებისა,
როგორც გრაგანი:
იგი ფოლადის
სიმით, მავთულით
ამბობს სიმღერას
ჯერ არ გაგონილს.
ხმა ქარხნებისა,
შავ სიღრმეების!
იგი ახალ რიტმს
მტკიცედ აილებს;
იმღერებს, რა რიგ
შრომის დღეებით
შენ ალნიშნავდი
გამარჯვების
უკვდავ თარილებს.

თარგმანი უკრაინულიდან

ვალერიან გაფრინდაშვილის.

● ● ● ●

რიონიდან ენგურამდე

ტიციან ტაბიძე

I

ქუთაისი ჩემთვის გამოუცდელი ჟურნალის-ტის ქალაქია, ანდა როგორ არ უნდა იყოს ტრიალეთის მოგზაური ის ქალაქი, რომელთანაც დაკავშირებულია შენების პირველი გაღვიძება და სადაც მიდიოდა ჩემი ბავშობისა და ყრმობის წარუხოცელი წლები. სწორედ ომის წინა წელს დასტოვა ჩვენმა თაობამ ქუთაისი, რომ შემდეგ აქ არ დაბრუნებულიყო, ასე დავიქსაქსენით ჩვენ რუსეთის საუნივერსიტეტო ქალაქებში და უფრო მეტი კიდევ სამხედრო სასწავლებლებში. აბა რას ვიფიქრებდით პირტიტველა ენტუზიასტები ქუთაისის კლასიკური გიმნაზიის ეზოში უწინ ზაზარ ჭანდრის ქვეშ შეზუდრული, რომ ზევრია ჩვენგანი კარპატების მთებში, ალმოსავლეთ პრუსიისა, თუ აზრუმისა და ტრაპიზონის ფრონტებზე დალევდა ახალგაზრდა სიცოცხლეს.

იმპერიალისტურ ომს მოყვა რევოლუცია, რევოლუციას კიდევ ოქტომბერი, მაგრამ საერთო ოქტომბრამდე კიდევ რამდენი ფრონტი უკვე საქართველოს საზღვრებზე: ბაიონეთთან, ყურთან, ვაგრასთან სამოქალაქო ომები. საზღვრებს შიგნით: დუშეთში, თუ ცხინვალში.

აქ ხომ ღვინის წლებათ ჩასათვალია, თვეები კი წლებს უდრიდენ, მაგრამ თუ ეს იყო ...ისა და ...ის ეპოქა ეხლა ჩვენ ვართ ორი სოციალისტური ხუთწლედის ზღურბლზე, როცა ელექტრიფიკაციისა და ამენების ტემპები თვალებს აბრმავებს, როცა სოციალიზმის შენებლობის პროგრამა პრაქტიკულად იხსნება.

მეორეჯერ დაბადებას უდრის ამ ეპოქის შესწრება და თვალის გასწორება, არც საკვირველია თუ ამ დიდ მოედანზე ცოტანი მოვედით.

ქუთაისი უფრო ძალიან დაბერებულა, თუ ჩვენ მას ომამდე „მკვდარ ბრიუგეთ“ ვთვლიდით, ეხლა ობივატელებიც ეძახიან მისი ბელგიელი ორეულის—როდენბახის აგონის „მკვდარი ბრიუგეს“ სახელს.

მხოლოდ დღის რიტმი მისი გამოცოცხლება, ქართანი ქარხანაზე შენდება მთ-

დისა, აბრეშუმის საზევეი, საგრენაჟო, ბარიტისა, ლიტოპონის, გუმბრინისა და სხვ. მომავალში კიდევ ალიუმინის გიგანტი.

თავისი რადიოაქტივობის ძალით უახლოვდება წყალტუბოს კურორტის კომბინატი, უფრო შორიდან ფეროშენადნობის ქარხანა და ტყიბულის მაღაროები. მხოლოდ ყველაფერს თავს უყრის და აერთიანებს რიონის ელექტროსადგური.

აქედან არა მარტო ქუთაისი მოელის ელექტრონით ალორძინებას, რიონჰესი როგორც ოდესღაც სურამის გვირაბი აერთებს აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს ერთი ეკონომიური არტერიით.

ქუთაისს უკვე ეტყობა ინდუსტრიული მუშების სიახლოვე და მუშური სუნთქვა. ქომაში რიონჰესის სათავესთან გაკეთებულია წყალსადენის სათავე, ბალახვანის ქუჩა საუცხოოდ არის მოკირწყლული, ეს არის ქარხნებისა და მუშების რაიონი, იქვეა სასადილო ქალაქი. და სავარდო და საზაფხულო ქუთაისის ბაღსა და ბულვარს, რომელიც წინად იმერული ვოდევილების სანახაოდ გამზადოდა, ახალგაზრდობის ომხიარი ასის და სიმფონიური კონცერტებისათვის აშენებს პავილიონს.

სადაც არის რიონჰესმა უნდა გამოუშვას საპირველო დენი, ამას ფხიზლად ელის მთელი ქუთაისი და მის გარშემო მდებარე ქარხნები და წარმოებები, ზესტაფონის ფეროს ქარხანა ნერვიულად ნიშნავს დროსა და რიცხვს, როდის შეერთდენ წარმოებაში.

გამოძახება გამოძახებაზეა.

საქართველოს „კომუნისტი"-სა და საკავშირო „იზვესტია"-ს რედაქციების დავალებით დღეს მეც აქა ვარ, რიონის ჰიდროელსადგურის გამოცდისა და გაშვების აღსაწერად.

ჩემზე გადმოდის სამუშაოზე მიღებული ცხელება.

მთავარია აქ აილვამის პოეტის ლირიკა და მოცემული იქნას ის გრანდიოზული სურათი, რომელსაც იძლევა თვითონ რიონჰესი. მაგრამ როგორ უნდა დაითრგუნო ეს ლირიკა, როდესაც გულს მოაწყდება ბავშობის ძველი მოგონებანი, ანალოგიები და კონტრასტები.

მარიეტა შაგინიანს თავის ახლად გამოქვეყნებულ დღიურებში ჩაწერილი აქვს ჩვენთან შეხვედრა 1931 წლის ზაფხულში. საუბარი ეხებოდა სწორედ ამ თემას.

ჩვენ ვიცავდით ლირიკის პრიმატს. მე იმ შინ მთლიანად წაკითხული არ მქონდა მისი რომანი „ჰიდროცენტრალი". ბევრი მის საუბარში მიჩვენებოდა გადამეტებად და ლირიკის შეუფასებლობათ. მაგრამ ალბათ ჩვენ ერთმანეთის გაგების გვიშლიდა, რომ მას წლობით ჰქონდა გატარებული ძორაჰესზე, დაკავშირებული იყო წარმოებასთან და ემზადებოდა საგეგმო ინსტიტუტში შესასვლელად.

ბევრი ჩემთვის საცნაური შეიქნა, როცა ენახე ტყვარჩელი და როცა დღეს აქ ვარ რიონჰესზე.

თუ გუშინდელი გუთნის გლეხები დღეს საუკეთესო დამკვრელები არიან გვირაბებში, განა ჩვენ არ მოგვეთხოვება საწარმოო გარდაქმნა? მაგრამ სხვა მოთხოვნილებათ შეგნება და უფრო ძნელია მისი შესრულება.

წინათაც მითქვამს და ხელმეორედ მინდა გავიმეორო ეს არა მარტო მკითხველისათვის, არამედ თვითკრიტიკისათვის.

გასაგები იქნება ჩემი ლირიკის დაძლევის სიძნელე, თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ რიონჰესის უფროსი ინჟინერი ამხ. ვ. ჯიქია ჩემი სიყრმის და სკოლის ამხანაგია. სწორედ ერთი იშვიათი ბედით გადარჩენილი თაობიდან. მას უნახავს ომი და ოქტომბრის რევოლუცია ლენინგრადში ორგანიულად განიცადა. როგორც კომუნისტმა და სამოქალაქო ომის მონაწილემ, მაგრამ ამასთან ერთად მან მოასწრო ტექნოლოგიური ინსტიტუტის გათავება, რომ სოციალიზმის აღმშენებლობის ფრონტზე ბრძოლაში ებრძოლა, მან მოასწრო აგრეთვე დედამიწის გარშემო ზღვით შემოვლა, და ისეთი ბედიც ხვდა, ყოფილი ხელმძღვანელი პირველი დიდი ელექტრო სადგურის აშენებისა, რომელსაც ჰქვია ვოლხოვჰესი. ვოლხოვჰესი რომ პირველი სადგურია ელექტროფიკაციის გენერალური გეგმის გაშლასთან დაკავშირებით. ეს ის დროა, როცა ჰ. უელსი სწერს წიგნს „რუსეთი ნისლში". დაბნელებული კრემლის სასახლეში ლენინი უელსის წინაშე გადაშლის რუსეთის მომავალ ელექტროფიკაციის გეგმას. მხოლოდ ათარებელ უტოპიურ რომანების ავტორის უელსს ფანტასტიურად ეჩვენება ეს გეგმა და ლენინი კიდევ გაუსწორებელ მეოცნებეთ. მხოლოდ დღეს ყველასათვის აშკარაა, რომ ლენინის პროგნოზი ცოცხლების სინამდვილეს ასახავდა და უელსის თხუთხელის ობივატელური დაეჭვება ნიავივით გაჰქრა.

ყველაფერი ეს მაგონდებოდა როცა ამხ. ვ. ჯიქიასთან დავდიოდი გვირაბებში და გასაგებია, რომ ამ გვირაბებს შევყავდით ჩვენ განვლილი ცხოვრების ხვრელებში და მოგონება მოგონებას იწვევდა. ამ წყალწითელას ხეობიდან, სადაც ჩვენ ბავშობისას გვითამაშნია და გვიბანავია, დღეს 70 ათასი ცხენის ძალას და ელექტრო ენერგიას მოდენის გამარჯვებული პროლეტარიატი და ამხ. ჯიქიას დაკისრებული აქვს ამ მშენებლობის ხელმძღვანელობა, საერთოდ პერსონიფიკაცია ძალიან სადავოა სოციალიზმის მშენებლობის პერიოდში. მშენებელია მშრომელი მასა, რომელიც სისხლით და ოფლით იკაფავს გზას და მეთაურია კომუნისტური პარტია, რომელიც უშუალოდ ყოველ რგოლზე ხელმძღვანელობს ამ მუშაობას, მაგრამ ამ რგოლებზე არიან კონკრეტული ადამიანები, ახალი ადამიანები და ერთი ასეთი ადამიანი ჩემი სიყრმის ამხანაგია. მისი ბიოგრაფია ჩვენი თაობის ბიოგრაფიაა.

რასაკვირველია სოციალიზმის მშენებელთა აწერაში მთავარია იმ მასების აწერა [illegible] თავგანწ[illegible] იბრძვიან გვირაბებში და თხრილებში, ცხენზიაზებით ასრულებენ გეგმებს. ყოველი ბიულეტენი, რომელიც რიონჰესის სამმართველოს მოსდის [illegible] აჩვენებს ამ ადამიანების თავგანწირვას, ამისთვის საჭიროა ახალი ენა, წერის მანერის შეცვლა, წარმოებასთან ორგანიულად შეზრდა. მაგრამ ამ მასებს თვითონ მოჰყვება ასეთი მწერალი სოციალისტური კულტურის დამდგენებელი.

დარჩენილია ლეგენდა:

ალექსანდრე მაკედონელისთვის უკითხავთ: ვინ ერჩივნა მას ყოფილიყო, ჰომეროსი, თუ აქილევსი? მაკედონელსაც უპასუხნია.

რასაკვირველია აქილევსი, მე მირჩევნია ჩემზე სწერდენ, ვიდრე მე სხვას ვაქებდე., და რამდენად უმადურია ჰომეროსის ბედი, როცა აქილევსს არ უნდა აქილევსობა და გარეშემო გაჩენებს ათასობით ახალ სოციალისტურ მშენებლობის გმირებს, სწორედ საზღაპრო აქილევსებს, საჭიროა ახალი სულის მონტაჟი, რომ გარკვიო ამ რთულ დიალექტიკაში, მით უმეტეს თუ ჟურნალისტობა არ არის შენი მთავარი პროფესია და დარჩენილი გვაქვს რომანტიზმის რეციდივები. ასე თანდათან რთულდება ჩემი პასუხისმგებლობა—რიონჰესის პირველი დენის მემატიანისა... ეხლა გადავდივარ ეპიზოდებზე:

2

ზუგდიდის აღმასკომს გადაწყვეტილი აქვს ქალაქში წყალსადენის მოწყობა, თბილისიდან იქ გაუგზავნიათ ინჟინერი მჭედლიშვილი გამოკვლევათა მოსახდენათ, მაგრამ ეს ინჟინერი მომკვდარა და პროექტი შეუდგენელი დარჩენია, დატოვებული მასალებიც არ არის შესწავლილი და სისტემაში მოყვანილი. ზუგდიდის რაიკომმა წყალსადენის პროექტის შესადგენად ქუთაისიდან მოითხოვა სპეციალისტები.

12 მაისი დასასვენებელი დღეა ქუთაისში, ამიტომ 11 მაისს 4 საათზე ამხ. ვ. ჯიქიას მეთაურობით მანქანით მიდის ზუგდიდში ინჟინრების კომისია და კომისიასთან ერთად მეც.

თუ არა დასასვენებელი დღე, ისე შეუძლებელია ეხლა ქუთაისის დატოვება, ისეთი ტემპებით მიდის მუშაობა რიონჰესის გაშვების წინ, კომისიაში შედიან ინჟინრები: დ. ხერხეულიძე, ბ. ერისთავი, ს. ანდრონიკაშვილი.

თითქოს საგანგებოდ ყველანი [illegible] ხალხია და თანაც პირველად მიდიან სამეგრელოში. ინჟ. დ. ხერხეულიძე ზაჰესიდან გადმოყვა რიონის სადგურს, ერისთავი მარშან ჩამოვიდა ლენინგრადიდან, ანდრონიკაშვილი თბილისის ახალ კადრებიდან არის და სვანეთში და სამეგრელოში იღებს საწარმოო სტაჟს.

საუცხოო მაისის დღეა, ცა ისეთ ნათელი და მოკრიალებული, რომ ორივე მხრიდან აწევიან ავტომობილს თოვლიან მწვერვალები. სხვა დროს ეს მიდამო ისე დაიბურება, რომ გაუვალ ტროპიკებს დაემსგავსება.

გვინდოდა მარტვილით გასვლა ზუგდიდში, მაგრამ ცხენის წყალი ადიდებულია და მანქანა ვერ გაივა, ამიტომ გზა გავგრძელეთ ხონიდან მარანით სენაკისაკენ. იმერეთის [illegible] მეზავრობს უკვირთ ამ გზაზე გაშლილი მწვანე ეზოები, კრამიტით დახურული მზიანი ოდები და რკინის ჭიშკრები.

ეზოებში მოლი და [illegible] ბიბინებს, აყვავილებული აკაციების სურნელება გვაბრუებს. განუწყვეტელია ეზოებისა და სოფლების რგოლი, არა მგონია კიდევ იყვეს საქართველოში ასე მჭიდროდ დასახლებული კუთხე. ჩვენ თანამგზავრებს უკვირთ ეს სისუფთავე და ერთი შეხედვით სიმდიდრე და ეკონომიური ექვივალენტებს ეძებენ.

ხოლო რამეზე მეც უპასუხებ, მაგრამ ზოგ[illegible] საქართველოს ეკონომიურ ისტორია[illegible] გაურკვეველია.

სკოლებისა და ლამაზი სახლების სიუხვეზე ნაკლებად არა ნიშნავს [illegible] კულტურის [illegible] გზები და აქაც ეს ტრაქტი იშვიათი სანახავია: შეკეთებული ხიდები, გაწმენდილი თხრილები და ისარივით სწორი შარა.

ამ გზაზე მიმოსვლა უსასტიკეს ზამთარშიაც არ შეწყდება, ოდების ღია კარებიდან მოსჩანან თეთრი სუფრები, ყვავილებით მორთული მაგიდები, სუფთა საწოლები, თითქმის ყველა სახლიდან იყურებიან ბელადებისა და მწერლების სურათები. მაგრამ სანაქებო გზა მალე გადუჭდა სამტრედიიდან [illegible] სოთ. მარანთან, აქ არის ძველი დროიდან ცნობილი საჭილაო ხეტყის ქარხანა, აქ იყრება იმერეთისა, გურიისა და სამეგრელოს გზები, წარსულში ეს პუნქტი ყველაზე უფრო ცოცხალ ადგილად იყო მიჩნეული.

რკინის გზის გახსნამდე აქ ფოთიდან მოდიოდნენ გემები და ეხლაც დარჩენილია ცხენის წყალისა და რიონის შესართავთან დიდი სანაოსნო—ძველი ორპირი.

ამ ადგილების აღწერას შეხვდებით მეცხრამეტე საუკუნის ყველა უცხოელ მოგზაურთა წიგნებში. ბედის ირონიით სწორედ ეს გზა არის ყველაზე უფრო უნუგეშო მდგომარეობაში.

მიუხედავად კარგი დარისა, აქ გზები ძალიან გაჭირდა, ადვილი წარმოსადგენია რა იქნება, როცა აიზილება ორპირის კოსმიური ტალახი. ასეთი დაუდევრობა სწორედ გასაკვირია, თუ სძინავს სოფლის ან რაიონის საბჭოს, განა ქარხნის ადმინისტრაციას არ შეეძლო ამ ორი-სამი კილომეტრი გზის შეკეთება. მინდოდა ბოდიში მომეხადნა მარნისა და ორპირისათვის და გზის წახდენა ცხენის წყალს დავაბრალო, მაგრამ აქ ისეთი მაღალი ნაპირი აქვს ცხენის წყალს, რომ ჩემ თანამგზავრებს სასაცილოდ არ ეყოთ ეს განცხადება, დავიმოწმე ლობეზე მომდგარი საჭილაოელი გლეხი, მაგრამ ისიც ამბობს, რომ ცხენის წყალი აქამდე არასოდეს არ მოსულა.

აბაშიდან ზუგდიდამდე იგივე განუწყვეტელი კრიალა ეზოები, მხოლოდ აქ ბუნება უფრო ემატება სილამაზე და სუბტროპიკული მცენარეობა თვალსაჩინო ხდება. ზღვიდან ცამდე ასული ხეები და უზარმაზარი ჭანდრები. ცაიში აკაციების სურნელების ნაკადული თავდასხმა განვიცადეთ. კოლმეურნეობა ზოგარდა ამ გორაკზე ყვავილების კორიანტელი. წინ ზუგდიდის შესასვლელთან ერთ ეზოდან მოგვესმა სტვენა, ჩანს შეგდა. შოფერმა ცასომ სტვენაზე ისეთ ვოლამ ჩაქოლვა ნამდვილი ოდიშის კონცერტანტი, რომელსაც ყველა იცნობს და რომელმაც ყველაფერი იცის, მეზობლობაში ასეთი კაცი სწორედ შისაჩვევია.

გამოიკითხა ყველაფერი და ისიც გვაცნობა, რომ ზუგდიდში, სწორედ დღეს ელიან კომისიას.

ვარლამი არ იყო ჩაცმული, მხრებზე არც ჰქონდა მოგდებული, არც თავისი ჩვეული მაუზერი ეკიდა და არც მისი ძაღლი ეცვა, მხოლოდ ვერ მოვასწარით ჩვენ სასტუმროში შესვლა, ვარლამიც იქვე გაჩნდა, ვერ გავიგეთ როდის მოასწრო ამოწყობა, ან როგორ გაიარა ასე უცბათ ორი კილომეტრი, ცხენი კი არსად სჩანდა. ამის შემდეგ დაირქვა მას ჩვენმა ექსპედიციამ ერენბურგის მექსიკანელი ხულიო ხურენიტოს სახელი, და ხურენიტოსაც, რომ შეხვედროდა ჩვენი ვარლამი, ნეგრომანიაზე ნაკლებ სამსახურს არ გაუწევდა, ყოველ შემთხვევაში თვითონ ერენბურგი ძალიან გაიკვირვებდა ასეთ მისი გმირის ორეულს.

მალე პარტკომში ამხ. გვახალიას კაბინეტში მოეწყო თათბირი წყალსადენის საკითხზე.

ნახევარი საათის განმავლობაში ყველა დაინტერესებული ორგანიზაციების წარმომადგენლებს და ადგილობრივ სპეციალისტებს შეატყობინეს, გამოიძახეს შამგონის ქარხნის დირექცია და მიწათმზომელები. თათბირის დაწყებამდე ამხ. გვასალია გვაცნობდა აღმშენებლობის ტემპებს ზუგდიდის რაიონში.

შამგონის ქაღალდის ფაბრიკა საფრთხის წინაშე იდგა, მაგრამ დღეს საკმაო თანხაა გადადებული, და მუშაობა გაჩაღდება. ქალაქის დიდი საავადმყოფო და ამბულატორია დამთავრების პროცესშია, რეალურად სდგას რკინის გზის შტოს გაყვანა ზუგდიდიდან ჯვარამდე. ყველა ამ წარმოებებს წყალი სჭირდება და არ ღირს სათითაოთ ეძიოს წარმოებამ წყალი, საჭიროა ერთი მთავარი წყალსადენის გამართვა.

დიდი იმედი გვაქვს, რომ რიონჰესი დაგვეხმარება, როგორც სპეციალისტებით, ისე ინვენტარითაც, როცა იქ მოთავდება სამუშაო.

მალე მოიტანეს ინჟ. მჭედლიშვილის მოხსენება, მოვიდა მიწის მზომელი რუქებით და დაიწყეს ვარიანტების სინჯვა. სასურველად იქნა ცნობილი ადგილობრივი დათვალიერება და მალე სხდომა გადატანილ იქნა რუხის წყალზე.

მისინჯეს სამი ვარიანტი, ყველაზე უფრო მისაღებად აღმოჩნდა რუხის წყალიდან არხის გაყვანა ზუგდიდში და თვითონ რუხში ენგურის შტოს გადაგდება.

ექსპედიციას თან ახლავს ზუგდიდის ალმასიმის თავმჯდომარე ამხ. ლ. როგავა, ამჟამათ საქმის მცოდნე, კაი და თავდადებული ენტუზიასტი. ვ. ჯიქია აქაური, ბავშობიდან იცნობს ამ ადგილებს წყაროებსა და მდინარეთა შესართავს, მაგრამ ეტყობა ზოგი დავიწყებია, სხვა ინჟინერებიც რუქებზე იხრევიან და ვერ არჩევენ მდინარის განშტოვებას და სხვაგან ეძებენ. ლ. როგავა საოცარი სიზუსტით ანიშნებს ადგილებს, თუმცა რუქას არ არის შეჩვეული და წერა-კითხვაც სულ რამდენიმე წლის წინად უსწავლია. სამაგიეროდ მისი გუმანი, საქმის ცოდნა და ბუნებრივი ნიჭი შესანიშნავია. მას არ გაუჭირდება აქაურ ლარიბ და საშუალო გლეხთან ენის გამონახვა. გზაში მას ყველა იცნობს, ყველა ერთგულად ესალმება, თუმცა ხშირად არ სჭირდება ადგილების გამოკითხვა და თვითონაც კარგად იკვლევს გზას.

ჯერ არავის ახსოვს, რომ ზუგდიდის მაზრაში თესვა მთლიანად ძველი სტილით ბერძულ მაისს მოთავებულიყო, ამ გაზაფხულის თესვა სამაგალითოა, გვეიანბობს ლადი. აი ერთი დამაჯერებელი დეტალიც. ჩვენს ავტომობილს უკან ჩამორჩა ეტლი, რომელშიაც ექსპედიციის ნაწილი მოდის. მათ მოლოდინში გადავწყვიტეთ რუხის ციხის დათვალიერება. უზარმაზარი ციხე თუმცა დანგრეულია, მაინც ზვიადად გადაჰყურებს ენგურის ხეობას, დიდი ვაივაგლახით ავდივართ ციხის ბურჯებიდან სარკმელებზე. გადამწვანებულ ენგურის ხეობაზე მოსჩანს სატახტიო და ანაკლიასთან შავი ზღვა. ციხის შიგნით ვილაცას მზრუნველ ხელს ბოსტანი დაუთესია და უკვე უყრია პრასას და კამას.

— ჩემო ძმაო, თუ თქვენ ასე ძველ ციხეები სთესეთ, მართლა არაფერი დაგრჩებათ დაუთესავი.

— სხვა იყოს, თორემ წელს თესვის კამპანიისათვის შეგვიძლიან მშვიდად ვიყოთ, ამბობს ღიმილით როგავა.

ციხის დაბლა, ენგურის რიყეზე, ტრაქტორი გუგუნებს, რატომღაც ტრაქტორის აურჩევია რგვალი წრე და ბზრიალასავით ტრიალებს. შევუდექით ენგურის შტოს გამოკვლევას და რუხის სათავეს. გზადაგზა დავათვალიერეთ რამის საბჭოთა მეურნეობა, რამი უკვე წელამდე უწევს, არჩევენ სანერგეებს, შემოღობილია 150 ჰექტ., სჩეხავენ ტყეს, რომ კიდევ გაადიდონ ფართობი. საბჭოთა მამულის დირექტორიც შემოუერთდა ჩვენს ექსპედიციას და მასთან ერთად რაოდენიმე კომკავშირელი, ეხლა უკვე აღარ არის საჭირო რუქა, ყველა კითხვაზე პასუხი მზად არის, ყველან ახარებს, რომ ენგურის შტო მალე ზუგდიდში გაივლის. მაგრამ „სოვხოზის" დირექტორსაც უნდა გამოიყენოს ექსპედიცია თავისი მამულისათვის და მორიდებით მოითხოვს დაათვალიერონ ერთი ადგილი, სადაც წისქვილი არის გაკეთებული. აქ წყალს აქვს მეტრნახევარი დიქანება და დირექტორიც აქ ფიქრობს პატარა ელსადგურის მოწყობას.

— არა ძმაო, ასე კი ნუ ეხუმრებით, თქვენ ელექტროფიკაციას, ამბობენ რიონჰესელები, ყველა ღელეზე კი არ შეიძლება სადგურის აშენება, და, რომ აშენდეს კიდეც, ისე ძვირი დაგიჯდებათ, რომ არ იქნება ხეირიანი.

„სოვხოზის" დირექტორმა დაირცხვინა, მაგრამ საბოლოოდ მაინც გული დაიიმედა, რომ აქაც შეიძლება 30 ცხენის ძალის სადგურის აშენება. კიდევ კარგი, რომ აქ არ არის ჩვენი ვარლამი, თორემ ძალიან იწყენდა კონკურენციას. მისი სათხოვარია ექსპედიცია ეწვიოს ჩხოროწყუს და იქ მოსინჯოს ელსადგურის ნიადაგი. კომისია პირდება ვარლამს, როგორც რიონჰესი მოთავდება, ეწვიონ ჩხოროწყუს. მაგრამ ვარლამს ეეჭვება კიდევ ნახოს ასეთი კომისია ამ ადგილას და ეხლავე მოითხოვს დაპირების ასრულებას. გარშემო ყველა ამბობს, რომ ქუთაისში დაბრუნება არ შეიძლება ჩხოროწყუს გზით, ვარლამი კი პირიქით, გაიძახის ხელის გულივით გზა არისო. ჩვენი შოფერი ვასოც დაითანხმა ვარლამმა, რადგან არც ისე იოლია მისი გაწბილება. მაგრამ მაინც ბოლოს აღმოჩნდა, რომ ეს გზა მანქანისათვის გაუვალია.

უკვე საბოლოოდ დადგინდა არხის ვარიანტი. ყველა ნიშნებით ეს ადგილი უფრო მოსახერხებელია. ეხლა საჭიროა მისი შესწავლა და გამოკვლევა, რაც დაევალა ს. ანდრონიკაშვილს.

უკვე სალამოვდებოდა, როცა მოვედით ადგილობრივი გლეხის გრიგოლ ვეკუას ოჯახში დასასვენებლად. როგორი გულადი უნდა იყვეს კაცი, რომ ამ უდაბურ ტყეში იცხოვროს. გარშემო არც ერთი მოსახლე, ეზო და კარი კი იშვიათი მზრუნველობით არის მოვლილი. ყველაზე უფრო საინტერესოა თვითონ მასპინძელი გრიგოლ ვეკუა თავის ჩაპალახში და ცოტა შემოხეულ ძველ ჩოხაში. ეს-ეს არის დაბრუნებულა სამუშაოდან, ეს არის უიარაღოს „მამელუკის" ხვიჩას მამა, ასეთ ტიპს კიდევ შეხვდებით მწერლობაში, სამაგიეროთ მხატვრობას არ შეუნახავს ეს სახე, როცა ეს სწორედ მხატვრობისათვის არის გაჩენილი. რამდენი ძალა და ახოვანება არის ამ ფიგურაში, მის მიხვრა-მოხვრასა და საუბარში. თან გადმოუცემელი თავაზიანობა და სისადავე. ჩვენი თანამგზავრები მაინც სულ მოიხიბლენ ამ იშვიათი მოხუცით. ასეთი ხალხი აშენებდა წინად რუხის ციხეს და ებრძოდა ბატონ-ყმობისაგან გაყიდულ მონების დასატოვებლად უწყალო თათრებს. ასეთი მეგრელი ანატოლიის ბაზარზე ბევრი გაყიდულა წინად, ეხლა კი მშვიდად სცხოვრობს თავის სახლში და გვესაუბრება გეგმებზე.

— მუშაობა ძალიან ვიცით,—ამბობს გრიგოლი და ან ვინ დაეჭვდება ამ გოლიათის შრომის უნარში.

ზუგდიდში თავი მოუყრიათ ხელმძღვანელ ამხანაგებს და ელიან კომისიის დასკვნას. სიხარულით მიიღეს არხის გაყვანის დადგენილი ვარიანტი. ამხ. ი. გვასალია ხატავდა იმ სურათს, როცა აშენდება შამგონის ქაღალდის ფაბრიკა, ზუგდიდში გავა წყალსადენი, ჯვარამდე მივა რკინის გზა, ენგურზე აშენდება ელექტრო სადგური, და მომრავლდება ინდუსტრიალური პროლეტარიატი, რომ პარტიის გაუდვილდეს გლეხობაზე ხელმძღვანელობა და რაიონმა მიიღოს სამრეწველო ხასიათი. აღნიშნა აგრეთვე რიონჰესის როლი დასავლეთ საქართველოსთვის, რადგან მის კარგ ამუშავებაზე დამოკიდებულია მომავალი ელსადგურების ბედი.

მე შეგონდებოდა საუბარი რიონჰესის უფროსის მოადგილე ამხ. ზაგრატ მიქელაძესთან.

— რომ იცოდეთ, როგორ მოუთმენლად მოული იმერეთი ჩვენს სადგურს, მაგრამ რომელ ერთს დააკმაყოფილებს ჩვენი სადგური? მალე ისეთი მოთხოვნილება იქნება ელექტროენერგიის, რომ ათი რიონჰესიც საჭირო გახდება. მარტო კოლხიდის პრობლემა რამდენ ენერგიას მოითხოვს ჭაობების ამოსაშრობათ, ტექნიკურ კულტურების გასაშენებლად, სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციისათვის და სხვა. ჩვენი ქვეყანა სავსეა ბუნებრივი სიმდიდრით, მხოლოდ საჭიროა შრომა და მასების ინიციატივის გამოყენება. და ჩემ წინ იხატებოდა ახალი ელსადგური ენგურზე. ტყვარჩელის მაღაროები, სვანეთის ტყეები და გამოუყენებელი მადნები.

მე მხოლოდ იმას ვწუხვარ, რომ ამაზე მარტო წერა და ოცნება შეგვიძლიან, მაგრამ წერისათვისაც საჭიროა ტექნიკის დაუფლება და მეხარბეება ჩემი თანამგზავრები, რომელნიც აშენებენ საბჭოთა საქართველოს და რომელთა ხალასი ენერგია დაუშრეტელია.

ეხლა უფრო მიძნელდება გზა უკან ენგურიდან რიონამდე.

XXXXX

სოციალისტურ ფერწერის სიმართლისაკენ

— საქ. საბჭ. მხატვრების სურათების გამოფენა წითელი არმიის 15 წლის თავისათვის

ალი არსენიშვილი

მ. თოიძე—წითელი არმია მამისონის უღელტეხილზე.

როდესაც მაყურებელი მიეშურება საბჭოთა მხატვრების მიერ წითელი არმიის 15 წლისთავისათვის მიძღვნილ გამოფენისაკენ, ეჭვს გარეშეა, რომ ამ დროს იგი კიდევ ერთხელ აახლებს ყველა იმ შთაბეჭდილებებს, რომელიც მას მიუღია წითელი არმიისაგან მის რიგებში ყოფნის დროს, ან მის გარეშე. თუ იგი სამოქალაქო ომის მონაწილეა, მომეტებული ინტერესით დაათვალიერებს წარსული ბრძოლის განსხიერებას ტილოებზე.

როგორ პასუხობს სამხედრო-თავდაცვით დიდ ამოცანებს ჩვენი გამოფენა? [illegible] თუ არა, ან რამდენად, სამოქალაქო ომის გმირული ხანის თავგადასავალი და მშვიდობიანი მშენებლობის პერიოდის წითელი არმიის შრომისა და მზადების გმირობა?

უნდა ითქვას, რომ გამოფენა წარმოადგენს ჩვენი მხატვრების ერთგვარ სამზადისის დემონსტრაციას სამხედრო თემატიკის დაძლევის საქმეში, იგი უფრო ცალკეულ ოსტატთა მიერ განგაშზე გამოსვლის მაჩვენებელია, და მას უთუოდ აზის სახელოსნოს შავი მუშაობის და დაუსრულებელი შემოქმედებითი პრო-

ცესის [illegible]

გამოფენის განურჩევლად ყველა მონაწილეს, როგორც ძველ ოსტატთა ისე ახლის და უახლეს მხატვართა კადრებიდან, ახასიათებს ძველ ნატურალისტების მუნდირულ ფერწერის უკრიტიკო შეთვისება და გადმოღება. ყოველ კუთხიდან შემოგვცქერის აღებული შინაარსის და შეუსაბამო ფერწერითი ფორმის ამა თუ იმ ძალის და მასშტაბის გაძევება.

სამოქალაქო ომის ისტორიული თემატიკის დარგში გარღვევის მთავარი მიზეზია ფერწერის ძველი მემკვიდრეობის ნიმუშების კვალზე მიმბაძველობითი მუშაობა, სინამდვილის და მის შემქნელ კლასობრივ ადამიანის სამხედრო-რევოლიუციურ პრაქტიკასთან გაუცნობლობა და ზეპირი წარმოდგენით წერა „პერედვიჟნიკების“ ხალხოსნურ სენტიმენტალურ ჰუმანიზმის ფუნჯით წითელი პარტიზანების და წითელი არმიის რევოლიუციონურ სტრატეგიის გადმოცემა შეუძლებელია ისევე, როგორც ნეკრასოვის ბურლაკების „გულისმომწყვეტ“ ლექსით შეუძლებელია სოციალისტურ დამკვრელის შრომის ენთუზიაზმის გადმოცემა.

თავისი ძველი შემოქმედებითი მანერის გამოყენებით დაუმუშავებია მაგალითად მოსე თოიძეს 1921 წელში წითელი არმიის მიერ მამისონის უღელტეხილის გადმოლახვა. ეს უფრო ყველიერში რუსული მარხილებით გასეირნებაა, ვიდრე სუსხიან ზამთარში უძნელესი პირობებში, უადამიანო მთის უდაბნოზე წითელი არმიის გმირული გადმოსვლა. მოწინავე ზეიმით შეზარხოშებულ სო

გ. კროტკოვი—მამისონის უღელტეხილზე.

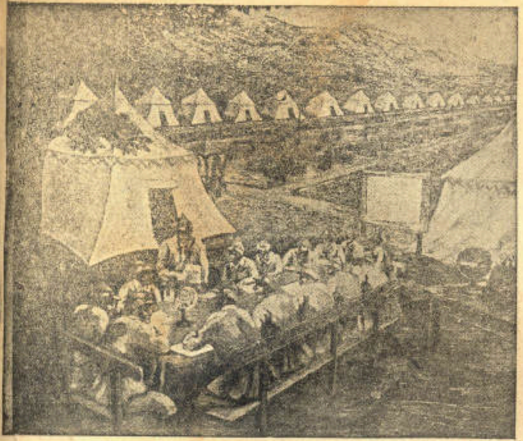

ალ. კოპალიანი—პოლიტმე ცადინეობა საარტილერიო ბანაკში.

ფლურ დოლზე მორბენალ ყელადერებულ ბიჭს, უფრო გავს, ვიდრე სამხედრო კომუნიზმის წითელი არმიის მებრძოლს. ცნობილია, რომ მამისონის აქეთა მხარეს არის ერთადერთი პაწია ოსური სოფელი, რომელიც უდიდეს დახმარებას უწევდა იმ ისტორიულ დღეებში წითელ არმიას, მაგრამ ყოველგვარ დამაჯერებლობას მოკლებულია ოპერულ-ბუტაფორიულ ნაციონ. ტანსაცმელებში გამოწყობილი ოსების კაცების და ქალების აპოთეოზის წესით გამოხატული ჯგუფი, შარბათიან სურით და ტკბილეულობით ხილში.

რა განსხვავებაა ამ სურათს და იმავე მხატვრის, მაგალითად ძველ ნამუშევარ „მცხეთობას" შორის შემოქმედებითი მეთოდის მხრივ? არავითარი. იგივე სტატიურ-ბუტაფორიული პირობითი სტანკოვიზმი ფერწერა ფერწერისათვის და გამოხატულ ისტორიულ სიტუაციისადმი რაიმე საკუთარი იდეურ-მხატვრულ დამოკიდებულების უქონლობა. ასეთივე უარყოფითი ეფექტის მომცემია 21 წლის მამისონის გადმოლახვის თემაზე აგებული მხატვარ კროტკოვის ტილო, სადაც რუხვ თოვლის თითქო კვამლით გაბოლილ კორიდორში მოძრაობს გაურკვეველი სახის, დანიშნულების და მიმართების ბუნდოვანი ქარავანის მასა, რომლის მონაწილეები ვარიეტის ტიპის თეატრის პერსონაჟების მსგავსად, რამპის წინ წარმდგარან მაყურებლის წინაშე და თითქოს თავის პაუზა იმოწმებენ—არ შევეშალოთ, ეს ჩვენ ჯარით. იმეორაა, რომ თითქოს და კროტკოვის სურათები ოდნავადაც ვერ სძლევს მეტად საინტერესოდ მიგნებულ თემას, რომელიც ღირსია შექსპირის, საგნად გახდეს ჩვენს მხატვრობაში, მაგრამ ზეპირი წარმოდგენით წერის უარყოფის და ისტორიზმის რევოლუციურ რეალისტური ათვისების გადმოცემის გზით.

ხსენებულ ნამუშევართა გვერდით სდგას თავისი კიდევ უფრო მეტი [illegible] და სისუსტით ისეთი ოსტატის ნაწარმოები, როგორიცაა ლანსერე, რომელიც არა თუ ვერ დამდგარა შემოქმედებითი გადაიარაღების გზაზე, არამედ თავისი ძველი („მირ ისკუსტვა"-ს დროის) ბურჟუაზიულ ესთეტიური სნობიზმის ფუნჯიც გამკრთალებია, რაც ახალი ხარისხის გამოუმჟღავნებლობის პირობებში სახიფათოა მხატვრისათვის.

ვ. სიდამონ-ერისთავის დიდ ტილოში „წითელ არმიელები კოლმეურნეობაში" სრულიად არ იგრძნობა ის ახალი დამოკიდებულება, რომელიც არსებობს კოლმეურნესა და წითელარმიელის შორის აგრარულ შრომის ფრონტზე და მათი ორივეს ბრძოლა სოციალისტურ მიწადმოქმედებისათვის. ამის მიზეზია პერსონაჟების ყალბი ტრაქტოვკა; გლეხების და წითელ არმიელების ნაცვლად ჩვენ ვხედავთ სურათზე ბურჟუაზიულ მოაგარაკეებს,, რომელნიც მცხუნვარე მზის ქვეშ, გაშლილ ყანების შორის, თეთრად გაქათქათებულ საზაფხულო ხალათებში, სუფთად დაბანილი და დავარცხნილები, თამაშობენ მსოფლიო რეპერტუარის პიესას ქალაქის და სოფლის კავშირის თემაზე, ამას გარდა სიდ. ერისთავის ფერწერა რუს მხატვარ კოროვინის მეტისმეტად გავლენას განიცდის. კოროვინი, რომელიც თავის მოწყენილ ზამთრის მსგავს მზეს ანათებდა, მიმქრალ თავადაზნაურულ „უსადბების" პეიზაჟებს და მათი პატრონების ჩეხოვისებურ ლირიკას, ვერაფერი მაგალითია საბჭოთა კოლექტივიზაციის ფერწერის ოსტატისათვის.

ჯაშის „შვებული წითელარმიელი სოფლად" აღსანიშნავია მხოლოდ იმით, რომ კარგად იმეორებს და აბუქებს ფიროსმანის მიერ აღმოჩენილ კალოობის საუცხოვო ყვითელ ფერს. ასე კი, წინა სურათის მსგავსად, აქაც გლეხის ქალის ნაცვლად მოცემულია სალონის დამა, რომელსაც ერთი წუთით კოქტეილისათვის აუღია ხელში ფიწალი

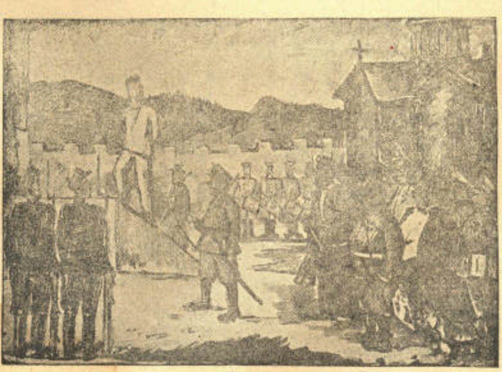

ლ. ლემონჯავა—რევოლუციონერის დასჯა.

და საჭურვით პირობითი და ყალბი წ. არმიელი.

ლადო გუდიაშვილის „შემთხვევა სადაზვერვოზე“ წარმოადგენს ესკიზს წითელი არმიის 15 წლის თავის აღსანიშნავად გამართულ სურათთა საკავშირო გამოფენაზე გაგზავნილ სურათისას, მაგრამ ესკიზის მეტად შემცირებული მასშტაბი არ იძლევა მის ხარისხზე რაიმე ამომწურავი დასკვნის გამოსატანად საკმარის მასალას და ამ რიგობაზე ჩვენც თავს ვიკავებთ.

მასშტაბის სიმცირე ვნებს აგრეთვე მაყურებლის თვალში **კ. სანაძის** მშვენიერი ოსტატობით შესრულებულ სამ აჭარულ ესკიზს. ერთი მათგანი იშვიათი ძალით გადმოგვცემს ტიპიურ აჭარულ კოლმეურნეთა განუმეორებელ ფერწერითი ექსპრესიის შემცველ სახეებს. ჩვენ დიდი ინტერესით ველით მხატვრის მიერ ამ ესკიზების მიხედვით განზრახულ სურათების შესრულებას.

ლემონჯავას „რევოლიუციონერის დასჯა“ და „1917 წელი“ მიუხედავათ იმისა, რომ ისინი ატარებენ დომიეს ხაზობრივი კულტურის დიდ გავლენას, მოწმობს მხატვრის ოსტატობას და თემის მძაფრი ათვისების უნარს. მხატვარს სწორედ აქვს გადმოცემული 1917 წ. თებერვლის რევოლიუციის საპიკნიკო და ზერელე ანტიპროლეტარული ხასიათი.

მარიაშის „უნგრეთის წითელცხენოსან ჯარის შეტევაში“ ცუდი ხარისხის რომანტიზმი ვერ ნახულობს გამოსავალს. ბუნდოვნად ახსნილ თემის წრის ჩიხიდან და მხოლოდ ჰაერში ატყორცნილ ცხენების საშუალებით ცდილობს მოგვცეს ალმავალი კლასის რევოლიუციური შეტევის გმირობა.

კოპალიანის „პოლიტსწავლება“-ში გაურკვეველი რჩება რასთან გვაქვს საქმე—ნამდვილ პრიმიტიულობასთან თუ განზრახ სტილიზაციასთან. ყოველ შემთხვევაში მხატვარს აქვს თავისი ფუნჯი, რაც საინტერესოდ ხდის მის შემოქმედებითი სახის უფრო ახლო გაცნობას.

„წითელი არმიის ტყვეობაში შემოსვლის“ ნახაზით **აკოპიანს** მიუგნია ისტორიულ-რევოლიუციური თემატიკის მეტად მდიდარ, შემოქმედებისათვის სახარბიელო და არა ერთ გზის დასამუშავებელ კუთხისათვის. რაც შეეხება თვით წარმოდგენილი ნახაზის შესრულებას, მათი მხატვარი უეჭველ კულტურას ამჟღავნებს თუმცა უნდა ითქვას ამასთანავე, რომ მის ნაწარმოებს ეტყობა პარიზის კომუნის ამსახველ (მის მომდევნო ეპოქის) ესტამპების სტატიური ხასიათი და ესთეტიზაცია.

საინტერესოა **რიჟენკოს „1918 წელი“**—სამხედრო კომუნიზმის დროის, პლაკატების მონტაჟის ხერხით, გაკეთებული დიდი პანო, სადაც „მიშველი წლების“ ყოველდღიური ჰეროიკა და გახლეჩილი ფრონტი წარმოდგენილია სტიქიურ-რომანტიული და გროტესკულ შარჟული სტილების არევით.

რიჟენკო—1918 წელი.

აღსანიშნავია სამხედრო პორტრეტულ ჟანრის გაუბედავი და მოწაფურ-ეკლექტიკურ ცდების დონე.

ვლ. სემიონოვის სტატიურ სამხედრო მწყობრის გარემოს მოცემით, სამხკომის ვოროშილოვის, ბლიუხერის და ფაბრიციუსის პორტრეტებში, ჰაერის და პერსპექტივის უგულებელყოფა მეტისმეტად ამძიმებს მხატვრის ისედაც ჩაბნელებულ და მძიმე სალებავებს. რაც არას გზით არ ეხამება აღებულ თემატიკას.

საკმაოდ დახვეწილ და ლირიულად შერბილებულ ოსტატობის მაჩვენებელია **ნ. ყაზბეგის** მიერ სანგინით და ტუშით შესრულებული ლენინის, სტალინის და ლ. ბერიას პორტრეტები.

ამრიგად, საქართველოს საბჭოთა მხატვრების ჩაბმა წითელი არმიის გმირული ეპოპეის და სოციალისტურ მშენებლობებისა და თავდაცვის პრობლემატიკის დაუფლებისათვის ბრძოლაში უკვე ფაქტია. დღევანდელი გამოფენა პირველი შემოქმედებითი ცდაა, რომელშიაც აღნიშნულია დიდი და ძნელი საქმის არც თუ ცუდი დაწყება. 25 აპრილის დადგენილებით შექმნილ პირობების სავსებით გამოყენების გზით, ეჭვს გარეშეა, ჩვენი მხატვრები უმოკლეს დროში გაივლიან პირველ საფეხურის და ღრმა რეალისტური მეთოდის მომარჯვებით, წარსდგებიან საბჭოთა საზოგადოებრიობის წინაშე ტილოებით, რომელშიაც სინამდვილის შემეცნება და იდეურ - მხატვრული სიმართლის დონე შორს მოიტოვებს პირველი გამოსავლის მოსამზადებელ ეკლექტიკური მიმბაძველობითი ეტაპს.

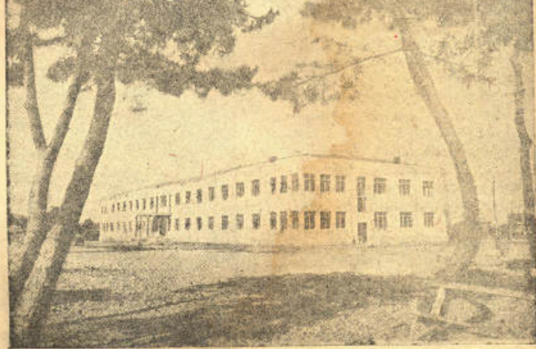

საქ. სარეწაო კოოპერაციის დასასვენებელი სახლი ქობულეთში.

პირველი მაისი კაპიტალისტურ ქვეყნებში

„მხოლოდ ერთ ქვეყანაში მთელი დედამიწის ზურგზე თავისუფლად და დიადათ აღინიშნა მაისობა. ᲗᲐᲕᲘᲡ სახელმწიფოში, ᲗᲐᲕᲘᲡ მიწაზე, ᲗᲐᲕᲘᲡ ქალაქებში საბჭოთა კავშირის ათეულმა მილიონმა მშრომელებმა ზეიმით იდღესასწაულეს 1-ლ მაისი. დედამიწის მთელს დანარჩენ ქვეყნებში პროლეტრებმა, ღარიბესმა გლეხებმა, მშრომელმა ინტელიგენციამ, წელგატეხილმა სოლდატებით, დაჩაგრულმა გაბატონებული კლასების და მისი მსახურების მიერ, პირველი მაისი აღნიშნეს ტყვიების ზუზუნში, მათრახების ტყლაშუნში" („პრავდა").

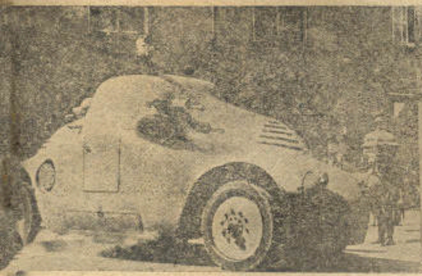
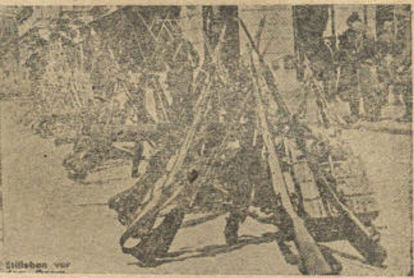

პირველ მაისს ვენა სამხედრო ბანაკს წარმოადგენდა, სამხედრო ნაწილებს, საბრძოლველად გამზადებულთ, დაკავებული ჰქონდათ მოედნები ყოფ. სასახლის, ოპერის, ქალაქის თვითმართველობის, უნივერსიტეტის და სხვ. დაწესებულებების წინ. ველა ქუჩები, მიმავალი ცენტრალური ბულვარისაკენ, შეკრული იყო მავთულის ხლართებით, რომლებს უკან დადგმული იყო ტყვიამფრქვევები.

ყოველგვარი მიმოსვლა ქალაქის ცენტრისა და დანარჩენ ნაწილს შორის შეწყვეტილი იყო. ქუჩებში დაძრწოდნენ ცხენოსანი ნაწილები, ჯავშნოსნები, ჟანდარმები და სამხ. ნაწილები. მიუხედავათ ამისა საპირველმაისო დემონსტრაციაში მონაწილეობა მიიღო 200,000 მუშამ და მშრომელმა.

სურათზე:—(მარცხნით) ჯავშნიანი ავტომობილი ყოფ. სასახლესთან, მარჯვნით — ვენის ერთ-ერთი ქუჩა პირველ მაისს.

მარცხნივ: 1-ლ მაისს პარიზის ახლო, ვენსენის ტყეში გაიმართა გრანდიოზული დემონსტრაცია და მიტინგი, მოწყობილი პარტიის მიერ ფაშიზმისა და იმპერიალისტური ომის წინააღმდეგ ერთიანი ფრონტის ლოზუნგით. დემონსტრაციაზე მოვიდა 70,000 მუშა და მშრომელი. მიტინგის შემდეგ შეტაკება მოხდა პოლიციასა და დემონსტრანტებს შორის, ბევრი დაიჭრა.

სურათზე — ამხ. მარსელ კაშენი სიტყვას ამბობს მიტინგზე.

მარჯვნივ: ბრიუსელში (ბელგია- საპირველმაისო კომუნისტურ დემონსტრაციაში მონაწილეობა მიიღო 4,000 კაცმა, ბიც გამოვიდნენ ფაშიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის და ერთიანი ფრონტის ლოზუნგით.

რათზე — დემონსტრაცია ბრიუსელში.

ფასი 50 კაპ.

გაზ. „კომუნისტი“-ს სტამბა ტფილის ##.   მთავლიტის რწმუნებული გ—55